

MULTIKULTURNÍ VÝCHOVA

BEDÝNKY PŘÍBĚHŮ UKRAJINA

METODICKÉ A PRACOVNÍ LISTY
pro 3.–4. ročník ZŠ

Jak pracovat s metodickými materiály?

Dostávají se Vám do rukou metodické materiály pro práci s dětmi – **Bedýnky příběhů**, které vycházejí z dlouhodobého projektu InBáze zaměřeného na realizaci multikulturních vzdělávacích programů ve školách a dalších veřejných prostorech. Kultura konkrétních zemí je dětem a dospělým přiblížena pomocí vyprávění pohádek, povídaní o zemi a výtvarných dílen, na nichž mají účastníci možnost své zážitky zpracovat pomocí tradičních materiálů a technik dané země.

Veškeré naše zkušenosti z realizace stovek programů v pražských i mimopražských školách jsme se snažili vložit do následujících metodických materiálů a předkládáme Vám metodiku zaměřenou na **Ukrajinu**.

Materiály jsou zpracované jako inspirace v rámci **průřezového tématu multikulturní výchova** a mají sloužit jako odrazový můstek k poznávání jiných kultur. Každý z nás má svůj vlastní postoj a přístup k výuce a při kontaktu s dětmi jim také předáváme své zkušenosti a názory, proto při práci s metodikou můžeme volit a upravovat aktivity a témata, která nás zajímají a jsou vhodná pro konkrétní věk a danou skupinu dětí, se kterou právě pracujeme. Časová dotace u aktivit je také orientační, a je třeba ji vždy zvážit a přizpůsobit konkrétním podmínkám.

Metodické materiály mají několik částí. **Kultura a jazyk** konkrétních zemí **jsou dětem přiblíženy pomocí pohádek**, které pomáhají poznat osobitost země a představují tak důležitý **pramen k pochopení identity lidí**, kteří z ní pocházejí. Dále jsou v metodice informace o dané zemi zpracované do jednotlivých předmětů: *Český jazyk, Matematika, Prvouka / Vlastivěda / Přírodověda, Výtvarná a pracovní výchova, Anglický jazyk, Hudební výchova a Tělesná výchova*.

V materiálech **najdeme pracovní listy s nejrůznějšími úkoly**, pohybové a výtvarné činnosti, ale i hudební a divadelní aktivity, jazykové hry, audionahrávky a video ukázky, odkazy na tipy a zajímavosti. Tyto aktivity jsou představeny s využitím **různých výukových metod a strategií**, jako jsou například: skupinová, párová a samostatná práce, didaktická hra, zážitková metoda, projektové vyučování, prezentace, výklad, diskuse, čtení, pozorování, předvídání, brainstorming, poslech a imitace a další.

Jedná se o **určitý návod**, jak s informacemi o konkrétní zemi pracovat, ale není nutné se snažit zařadit do výuky všechny aktivity a striktně dodržovat navržené postupy a instrukce. **Metodika funguje jako celek** a jednotlivé oblasti jsou vzájemně provázány, **ale také ji můžeme rozdělit na jednotlivé části** a pracovat s nimi zvlášť v průběhu roku.

Přejeme příjemnou zábavu při práci s metodikou.

METODICKÉ LISTY – POHÁDKA (PL 1–4)

Mezioborové vztahy:	Český jazyk a literatura, Další cizí jazyk, Výtvarná výchova, Prvouka
Výukové metody a strategie:	výklad, vyprávění, čtení, brainstorming, moderování, řízená diskuse, samostatná práce, skupinová a párová práce, prezentace, storytelling, kladení otázek, rozhovor, práce s textem, projektové vyučování, asociace
Časová dotace:	2–3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	poznávání cizí kultury pomocí pohádek, rozvoj slovní zásoby prostřednictvím pohádky, rozvoj kreativity
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, mapa/atlas, pracovní listy (PL1–4), psací potřeby

Postup:

1) Žáky nejprve posadíme ve třídě tak, jak jsme zvyklí, do kruhu na koberec nebo na zem s polštářky či podsedačky a společně si přečteme pohádku **Telesyk** v českém, a pokud máme možnost, tak i v ukrajinském jazyce.

Důležité! Jelikož v dalším úkolu budou žáci pracovat s původem pohádky, zatím žákům neprozradíme, odkud tato pohádka pochází.

Text pohádky nalezneme **ZDE**. Pokud nemáme možnost, aby někdo četl pohádku v ukrajinštině, můžeme žákům pustit **audionahrávku** (najdete ve sbírce pohádek Bylo nebylo..., audionahrávky níže na stránce), případně můžeme pustit **animovanou pohádku na YouTube**.

2) Po skončení vyprávění se ptáme žáků *Jak se vám pohádka líbila? Rozumíte příběhu? Jsou v textu slova, kterým nerozumíte?* Společně si je vysvětlíme. Dále se ptáme *Jaké plyne z pohádky ponaučení?*

3) Poté rozdáme žákům **PL1**, mohou ho zpracovat sami nebo ve dvojicích. Společně si přečteme zadání a poté žáky necháme pracovat. Je nutné seřadit věty ve správném pořadí a vypsat z každé věty písmeno do tajenky. Tajenka žákům prozradí, jaký původ má pohádka. Když mají hotovo, společně si správné řešení zkontrolujeme.

Řešení: správné pořadí vět je **6 8 4 9 2 10 1 3 5 7**

Babička a dědeček spolu neměli žádné děti.

Dědeček vyrobil kolébku pro polínko, babička ho kolébala a polínko se proměnilo v děťátko.

Telesyk chytal ryby a maminka mu nosila jídlo na břeh.

Zlá zmije zkusila přilákat Telesyka na břeh svým mocným hlasem.

Kovář ukoval zmiji tenký hlásek.

Zmije chytila Telesyka.

Zmije – dcera chtěla upéct Telesyka, ale sama vlezla na lopatě do pece.

Telesyk se schoval na stromě.

Husy odmítaly Telesyka zachránit.

Jen jedna malá husička odnesla Telesyka domů.

Tajenka: ukrajinská pohádka

4) Teď když víme, že pohádka pochází z Ukrajiny, pokračujeme v dotazech: *Rozuměli jste v ukrajinštině některým slovům? Víte, kde leží Ukrajina?* Společně si ji ukážeme na mapě či atlase, můžeme také promítnout na interaktivní tabuli. Pokud máme ve třídě žáka z Ukrajiny, zapojíme ho do povídání.

5) Dále se ptáme žáků *Znáte nějakou podobnou pohádku? Jaké české pohádky vám tato pohádka připomíná?* Nabídneme žákům úkol na **PL2**. Přečteme navádějící otázky a žáci vyberou správné názvy pohádek a přiřadí je k otázkám. Nebo si zahrajeme hru v prostoru. Rozmístíme otázky a odpovědi ve třídě nebo venku, žáci hledají otázky a přiřazují k nim odpovědi.

Řešení:

V jaké české pohádce se polínko proměnilo v děťátko?

(Otesánek)

V jaké české pohádce kovář ukoval vlkovi jemný hlásek?

(O neposlušných kůzlátkách a vlkovi)

V jaké české pohádce prosily děti ježibabu, aby ukázala, jak se nasedá na lopatu?

(O perníkové chaloupce)

6) Na následujícím pracovním listu **PL3** žáci popisují postavy pohádky. Za úkol mají přiřadit vlastnosti k jednotlivým postavám: Telesyk, zmije, její dcera a husička. Před vyplněním úkolu může

proběhnout ve třídě diskuze o lidských vlastnostech. Pokud žáci vymyslí další vhodné charakteristiky, mohou je na pracovní list dopsat. Po vypracování své odpovědi přečtou a vysvětlí své názory.

Předpokládané odpovědi:

- Telesyk – pracovitý, chytrý, vynalézavý
- Zmije – nečestná, podlá, zlomyslná
- Dcera zmije – hloupá, zlá, nerozumná
- Husička – ochotná, hodná, dobrosrdečná

Na **PL4** budou žáci tvořit a zapojí při tom všechny smysly. Každý z žáků si vybere jednu scénu z pohádky (např. Telesyk rybaří na řece. Dcera zmije chce upéct Telesyka. Malá husička letí s Telesykem domů). Žáci zavřou oči a pokouší si představit, co vidí, slyší, jakou cítí vůni a jakou u toho mají náladu. Své pocity mohou poté popsat slovy nebo nakreslit. Následně své výtvary prezentují.

Seřaď za sebou věty správně tak, jak šel děj pohádky, a potom z každé věty vypiš označené písmeno do tajenky. Tajenka ti prozradí, jakého původu je pohádka.

___ Zlá zmije chytíla Telesyka.

___ Telesyk se schoval na stromě.

___ Zmije zkusila přilákat Telesyka na břeh svým mocným hlasem.

___ Husy odmítaly Telesyka zachránit.

___ Dědeček vyrobil kolébku pro polínko, babička ho kolébala
a polínko se proměnilo v děťátko.

___ Malá husička odnesla Telesyka domů.

___ Babička a dědeček spolu neměli žádné děti.

___ Telesyk chytal ryby a maminka mu nosila jídlo na břeh.

___ Kovář ukoval zmiji tenký hlásek.

___ Dcera zmije chtěla upéct Telesyka, ale sama vlezla na lopatě do pece.

Tajenka: _____ pohádka.

V pohádce Telesyk najdeš prvky známých českých pohádek. Jaké to jsou pohádky? Vyber správné odpovědi a přiřaď je k otázkám.

- 1) V jaké české pohádce se polínko proměnilo v děťátko?
- 2) V jaké české pohádce kovář ukoval vlkovi jemný hlásek?
- 3) V jaké české pohádce prosily děti ježibabu, aby ukázala, jak se nasedá na lopatu?

Šípková Růženka

O perníkové chaloupce

Hrnečku, vař!

Sněhurka

Pohádka

Otesánek

O Smolíčkovi

Zlatovláška

O žabce královně

O neposlušných kůzlátkách a vlkovi

Přiřaď vlastnosti k jednotlivým postavám a zapiš je v odpovídajícím rodě.

Příklad: Husička – hodná

Telesyk

Zmije

Dcera zmije

Husička

hloupý

ochotný

nerozumný

pracovitý

nečestný

chytrý

podlý

zlý

hodný

dobrosrdečný

vynalézavý

zlomyslný

Vyber jednu scénu z pohádky, zavři oči a zkus si představit, co tam vidíš, slyšíš, jakou cítíš vůni a jakou u toho máš náladu. Popiš nebo nakresli své pocity.

- Telesyk rybaří na řece.
- Dcera zmiije chce upéct Telesyka.
- Malá husička letí s Telesykiem domů.

METODICKÉ LISTY – ČESKÝ JAZYK (PL 5–7)

Mezioborové vztahy:	Další cizí jazyk, Prvouka
Výukové metody a strategie:	výklad, vyprávění, čtení, brainstorming, řízená diskuse, samostatná práce, prezentace, kladení otázek, rozhovor, práce s textem, projektové vyučování
Časová dotace:	2–3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinským jazykem, uvědomění si rozdílů češtiny a ukrajinštiny, seznámení se s ukrajinskou abecedou, návik ukrajinské výslovnosti, procvičování slovních druhů a tvrdých a měkkých souhlásek
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, mapa/atlas, pracovní listy (PL5–7), psací a kreslicí potřeby

Postup:

1) Představíme žákům ukrajinský jazyk. Ukrajinštinu už slyšeli v první části, kdy poslouchali pohádku.

Ukrajínština je úředním jazykem současné Ukrajiny, kterou považuje za svůj mateřský jazyk skoro 70 % obyvatelstva. Necelých 30 % obyvatel Ukrajiny však považuje za svůj rodný jazyk ruštinu, přičemž nejde pouze o ruskou etnickou menšinu, ale i o samotné Ukrajince. Na Ukrajině žijí také nositelé mnoha jiných jazyků, např. krymští Tataři, Moldavané, Romové aj. Ukrajinština sama má také mnoho nářečních a sociálních variant. Nejvýraznější sociální variantou ukrajinštiny je tzv. suržyk, nářečí, vycházející z ukrajinštiny a ruštiny.

Rozšíření spisovné ukrajinštiny je poměrně problematické. **Ukrajínština se oficiálně používá ve státních institucích po celé Ukrajině. Ovšem zakořeněná v hovorové podobě je pouze v západní části země. Ve vesnicích na Zakarpatí se míchá se zakarpatským dialektem/rusínštinou. Ve východní části Ukrajiny (Kyjev, Krym, Donbas) lidé mluví především rusky. Ukrajinský jazyk je však na vzestupu, mladá generace jej dobře ovládá po celé zemi.**

Ukrajiniština patří do rodiny slovanských jazyků. Zatímco čeština spolu se slovenštinou a polštinou patří mezi západoslovanské jazyky, ukrajiniština patří spolu s ruštinou a běloruštinou mezi jazyky východoslovanské, které se **píší nikoli latinkou, nýbrž cyrilicí.**

Ukážeme žákům **ukrajinskou abecedu** (často nesprávně nazývanou azbukou) na interaktivní tabuli. Pokud máme ve třídě žáka z Ukrajiny, poprosíme ho, aby **ukrajinskou abecedu (bez české transliterace)** přečetl a zapsal českou výslovnost.

А	Б	В	Г	Ґ	Д	Е	Є	Ж	З	И	І	Ї	Й
A	B	V	H	G	D	E	JE	Ž	Z	Y	I	JI	J
К	Л	М	Н	О	П	Р	С	Т	У	Ф	Х	Ц	Ч
K	L	M	N	O	P	R	S	T	U	F	CH	C	Č
Ш	Щ	Ь	Ю	Я									
Š	ŠČ	měkký znak	JU	JA									

V ukrajiništině se, podobně jako v ruštině, používá se **Ь** (měkký znak), který změkčuje předchozí souhlásku. Oproti ruštině nemá ukrajiniština tato písmena: **Ё** (JO), **Ы** (Y tvrdé), **Э** (E), **Ъ** (tvrdý znak), naopak však obsahuje **Ґ** (G), **Є** (JE), **І** (I), **Ї** (JI). Ukrajiniština se odlišuje od ruštiny také slovní zásobou, gramatikou a výslovností (např. **G** se čte jako **H**).

Pro ukrajiništinu je také charakteristický ikavismus – tam, kde mají jiné slovanské jazyky **Ё**, **О** nebo **Е**, je **І** (např. bis – běs, pid – pod, lid – led). Po jazykové stránce ukrajinský jazyk nejvíce příbuzný s běloruštinou, poté s polštinou a slovenštinou.

2) Ptáme se žáků na následující otázky:

- **Jaká písmena jsou v ukrajinské abecedě stejná jako v české?** (A, E, I, K, M, O, T).
- **Jaká písmena v latince nejsou?** (Б, Г, Ґ, Д, Є, Ж, З, И, Ї, Й, Л, П, Ф, Ц, Ч, Ш, Щ, Ъ, Ю, Я).

A seznámíme je také s tím, že **některá písmena vypadají stejně, ale čtou se jinak** – B, H, P, C, X, Y. Písmena **І, Ї, И, Й** v ukrajiništině označují hlásky **i, y, j**.

3) Poté žákům rozdáme pracovní listy **PL5**, ve kterém si práci s ukrajinskou abecedou vyzkouší. Pomocí nápovědy napíší slovo **УКРАЇНА** a zjistí, že Ukrajina je po Rusku druhou největší zemí

Evropy, má rozlohu 603 700 km². Necháme je pracovat samostatně a potom si společně úkoly zkontrolujeme. Doporučujeme nakopírovat pro tuto aktivitu ukrajinsko-českou abecedu do lavice.

Řešení: ДРУГЕ, což v češtině znamená **druhé místo**.

4) Na **PL6** se tematicky vracíme k pohádce, proto doporučujeme tuto aktivitu provést neprodleně po přečtení pohádky. Připomínáme, že západoslovanské a východoslovanské jazyky jsou si blízké a mnohá slova v češtině a ukrajinštině zní podobně. **Společně si přečteme zadání a zopakujeme slovní druhy (slovesa, podstatná jména a zájmena)**. Jelikož je úkol těžší, **žáci pracují v párech nebo malých skupinkách**. Nejprve spojí ukrajinská slova a jejich český překlad a potom zakroužkují slovesa zelenou, podstatná jména červenou a zájmena žlutou barvou. Když mají hotovo, společně si správné řešení zkontrolujeme.

Řešení: dědeček – дід [did], žili – жили [žyly], kdo – хто [chto], les – ліс [lis], kolébala – колихала [kolychala], ryba – риба [ryba], tam – там [tam], připluj – приплинь [pryplyň], zmije – змія [zmi-ja], mě – мені [meni], položila – положила [položyla], lopata – лопата [lorata], oni – вони [vony].

5) **PL7** je zaměřený na **opakování tvrdých a měkkých souhlásek**. Zopakujeme si spolu pravidla a poté žáci pracují samostatně. **Po vybarvení obrázku žáci zjistí, jaké je hlavní město Ukrajiny.**

Po vypracování úkolu si povídáme *Věděli jste předem, že Kyjev je hlavní město Ukrajiny? Byl už někdo z vás v Kyjevě? Jak se slovo Kyjev píše ukrajinsky?* Poprosíme někoho z žáků, aby to napsal na tabuli (Київ). *Myslíte si, že je Kyjev větší nebo menší než Praha?* Tématu hlavního města se budeme následně věnovat v PL k prvouce.

Kyjev je jedno z největších a nejstarších měst v Evropě. Má 3 miliony obyvatel a leží na řece **Dněpr** v severní části země. Pro svou starobylost bývá nazýván „matkou ruských měst“.

Kromě **PL5–7** se můžeme inspirovat jazykovými úkoly na Pracovní kartě 4 v **metodických materiálech**, kde nalezneme např. **jazykolamy** nebo **podobně znějící slova** v ukrajinštině s jiným českým významem a také **základní fráze** v ukrajinštině. Pracovní kartu 4 si také můžeme poslechnout jako audionahrávku (**jazykolamy** a **základní fráze**).

Nápověda: 3c 1e 5a 3b 2d 4c 1b

	a	b	c	d	e
1	м	а	г	ф	к
2	б	ю	ч	ї	я
3	в	а	у	щ	д
4	г	ц	н	й	ш
5	р	є	з	г	х

Tajenka: _____

**Přeškrtni všechny čtverečky obsahující písmena I, И, Ї, Й.
Vypiš zbývající písmena a dozvíš se, jaké místo podle ve-
likosti rozlohy zaujímá Ukrajina v Evropě.**

_____, což v češtině znamená _____ místo.

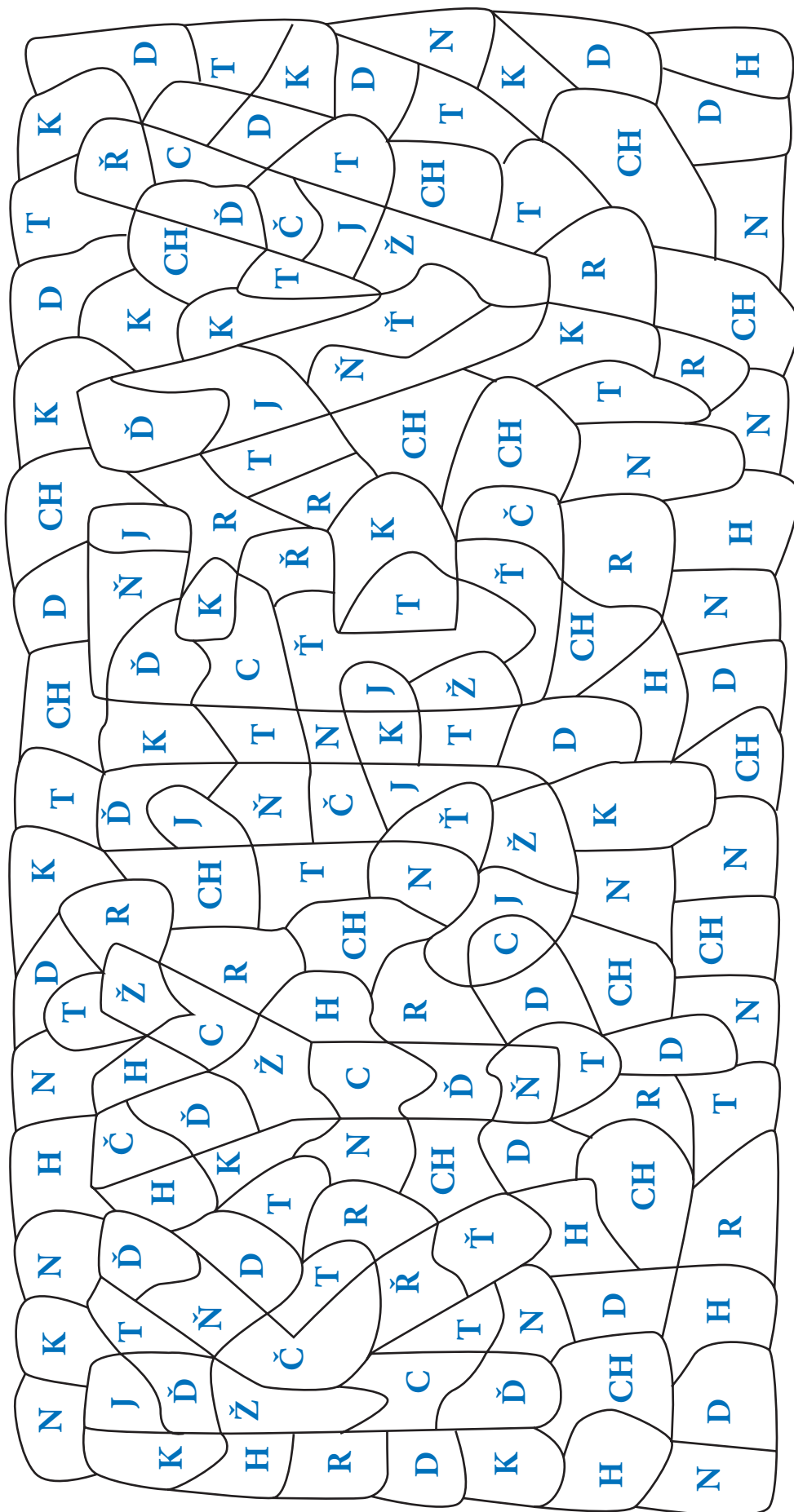
Spoj čarou ukrajinská slova z pohádky Telesyk a jejich český překlad. Potom zakroužkuj slovesa zelenou, podstatná jména červenou a zájmena žlutou barvou.

dědeček	там [tam]
žili	ліс [lis]
kdo	дід [did]
les	приплинь [pryplyň]
kolébala	положила [položyla]
ryba	змія [zmiya]
tam	жили [žyly]
přiřluj	риба [ryba]
zmije	хто [chto]
mě	вони [vony]
položila	колихала [kolychala]
lopata	мені [meni]
oni	лопата [lopata]

**Vybarvi tvrdé souhlásky žlutě a měkké modře
a dozviš, jaké je hlavní město Ukrajiny.**

METODICKÉ LISTY – MATEMATIKA (PL 8–10)

Mezioborové vztahy:	Prvouka, Hudební výchova, Další cizí jazyk
Výukové metody a strategie:	výklad, vyprávění, brainstorming, moderování, řízená diskuze, kladení otázek, samostatná práce
Časová dotace:	2–3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	poznávání reálií Ukrajiny, procvičování matematických operací – násobení, dělení, sčítání a odčítání, práce s mapou/atlasem
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, mapa/atlas, pracovní listy (PL8–10), psací potřeby, pomůcky pro násobení a sčítání

Postup:

Úkoly k předmětu matematika představí žákům **základní údaje geografie** Ukrajiny a také **ukrajinské rekordy**.

1) Rozdáme žákům **PL8** zaměřený na opakování násobení. Po vyplnění úkolu se žáci dozví, s jakými státy sousedí Ukrajina.

Dále necháme žáky pracovat s atlasem nebo promítneme mapu Ukrajiny na interaktivní tabuli. Dle zadání budou žáci označovat sousední státy na slepé mapě, k tomu jim pomůže i výsledek předchozí části úkolu. Společně si řešení projdeme a zkontrolujeme.

Řešení: na jihozápadě Ukrajina sousedí s Moldavskem a Rumunskem, na západě s Maďarskem, Slovenskem, Polskem, na severu s Běloruskem a na východě s Ruskem.

2) Poté ukážeme žákům na mapě jižní hranici státu, která je tvořena Černým a Azovským mořem, přičemž mezi těmito dvěma moři se nachází poloostrov **Krym**, který byl v roce 2014 na základě referenda připojen k Ruské federaci. Avšak Ukrajina a většina zemí světa legitimitu anexe Krymu neuznala. To znamená, že obyvatelé Krymu žijí podle ruských zákonů, používají ruské peníze a studují ve škole ruštinu, ale v Evropě je Krym stále považován za část Ukrajiny. Necháme žáky moře a poloostrov na mapě označit.

Je důležité žáky informovat o **válce na Ukrajině** (pravdivě a úměrně jejich věku). Ozbrojený konflikt začal v roce 2014 na rusko-ukrajinské východní hranici, v průběhu konfliktu byly založeny **Doněcká** a **Luhanská** lidová republika. Obě tyto republiky ovšem většina zemí světa oficiálně neuznává. Během osmi let se muselo z této oblasti odstěhovat do jiných částí Ukrajiny více než milion lidí, zemi opustilo okolo 900 tisíc Ukrajinců, kteří se odstěhovali do Běloruska, Ruska, Polska, Německa, USA a jiných zemí. **Ukážeme si na mapě**, kde se Donbas nachází. Více najdeme v **článku na Wikipedii**.

Vyvrcholením rusko-ukrajinské krize se stala otevřená **invaze Ruska na Ukrajinu 24. února 2022**. Ruská vojska vstoupila na území Ukrajiny z Ruska, Krymu a Běloruska, přičemž se k bojové operaci připojili také Ruskem podporovaní vojáci z Doněcké a Luhanské oblasti. První úderby byly vedeny proti ukrajinské vojenské infrastruktuře, vojenským letištím, zařízením protivzdušné obrany a dalším strategickým cílům, aby pozemní jednotky postupně pronikaly dále do vnitrozemí za účelem obléhání a dobývání klíčových měst včetně samotného Kyjeva. Ruská strana se vedle toho dopouští vzdušných a raketových úderů i daleko na západním území ukrajinského státu. Invaze odstartovala v evropských poměrech nebyvale rozsáhlou migrační vlnu: k 6. dubnu opustilo Ukrajinu přes 4,2 milionu uprchlíků. Již v prvních týdnech od zahájení konfliktu se ruská invaze na Ukrajinu kvůli svému rozsahu stala největší bojovou operací v Evropě od skončení druhé světové války. Více najdeme ve článku na Wikipedii **ZDE**.

3) Dále představíme žákům pohoří Ukrajiny. Napřed se zeptáme, zda ví, jaká je nejvyšší hora v Česku a jak je vysoká. Potom pro porovnání hor v Ukrajině a ČR rozdáme žákům **PL9**, kde vypočítají výšku Hoverly – nejvyššího vrcholu ukrajinských Karpat. Žáci doplňují čísla tak, že sečtou čísla na dvou sousedních kamenech a výsledek napíší do kamene nad nimi. První součet byl proveden na ukázkou: $2 + 7 = 9$. Dva poslední kameny nahoře hory žákům prozradí výšku Hoverly – **2061 m n. m.**

4) Další **PL10** je věnován ukrajinským rekordům. Žáci mají spočítat příklady, jak je dlouhý **nejdelší hudební nástroj na světě**, jak je hluboko pod zemí **nejhlubší stanice metra** a kolik vážilo **nejtěžší transportní letadlo na světě**. Nejprve spočítají příklady, která jdou za sebou ve směru šipky, a na konci zapíší výsledek. Vysvětlíme si společně zadání, abychom si byli jistí, že žáci vše správně chápou. Potom je necháme pracovat samostatně. Po vypočítání všech příkladů s žáky výsledky projdeme, ukážeme na interaktivní tabuli obrázky **trembity**, **stanice metra Arsenalnaya** a **Antonova** a popovídáme si o ukrajinských rekordech více.

Řešení: 8, 105, 640

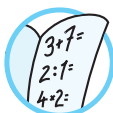
a) Nejdelší hudební nástroj na světě je **ukrajinská trembita**. Je to dechový nástroj ze dřeva, který je používán převážně v Karpatech. Délka tohoto dechového nástroje může dosahovat až čtyř metrů a dosah zvuku činí přes 50 km. Zajímavé je, že nejdelší trembitu (8 m) vyrobil polský mistr Józef Chmiel žijící v České republice. Může se zdát, že je to téměř nemožné – udržet v rukou několika-metrový nástroj a přitom na něj hrát. Ve skutečnosti třímetrová trembita neváží více než jeden a půl kilogramu. V současné době se trembita často vyskytuje v ukrajinských lidových orchestrech. **Video-ukázka zvuku trembit.**

Více o trembitě se dozvíme v metodických listech k Hudební výchově.

b) Kyjevská stanice metra **Arsenalnaya** je nejhluběji umístěnou stanicí metra na světě (105 metrů pod zemí). A je 2x hlubší než nejhlubší stanice metra Náměstí Míru v Praze (53 m).

c) Nejtěžší transportní letadlo na světě, An-225 Mrija, jehož maximální vzletová hmotnost je 640 tun, vytvořila konstrukční kancelář **Antonov** založená na Ukrajině. Letadlo bylo zničeno během ruského útoku na letiště Hostomel v únoru 2022.

Procvičíme násobky čísla 9. Ke každému státu je přiřazeno jedno číslo. Označ, která čísla jsou násobky devíti. S těmito státy sousedí Ukrajina.

Rusko	72	Maďarsko	36
Česko	24	Slovensko	45
Moldavsko	27	Polsko	54
Francie	31	Bělorusko	63
Španělsko	29	Albánie	48
Rumunsko	18	Srbsko	56
Norsko	44	Gruzie	16

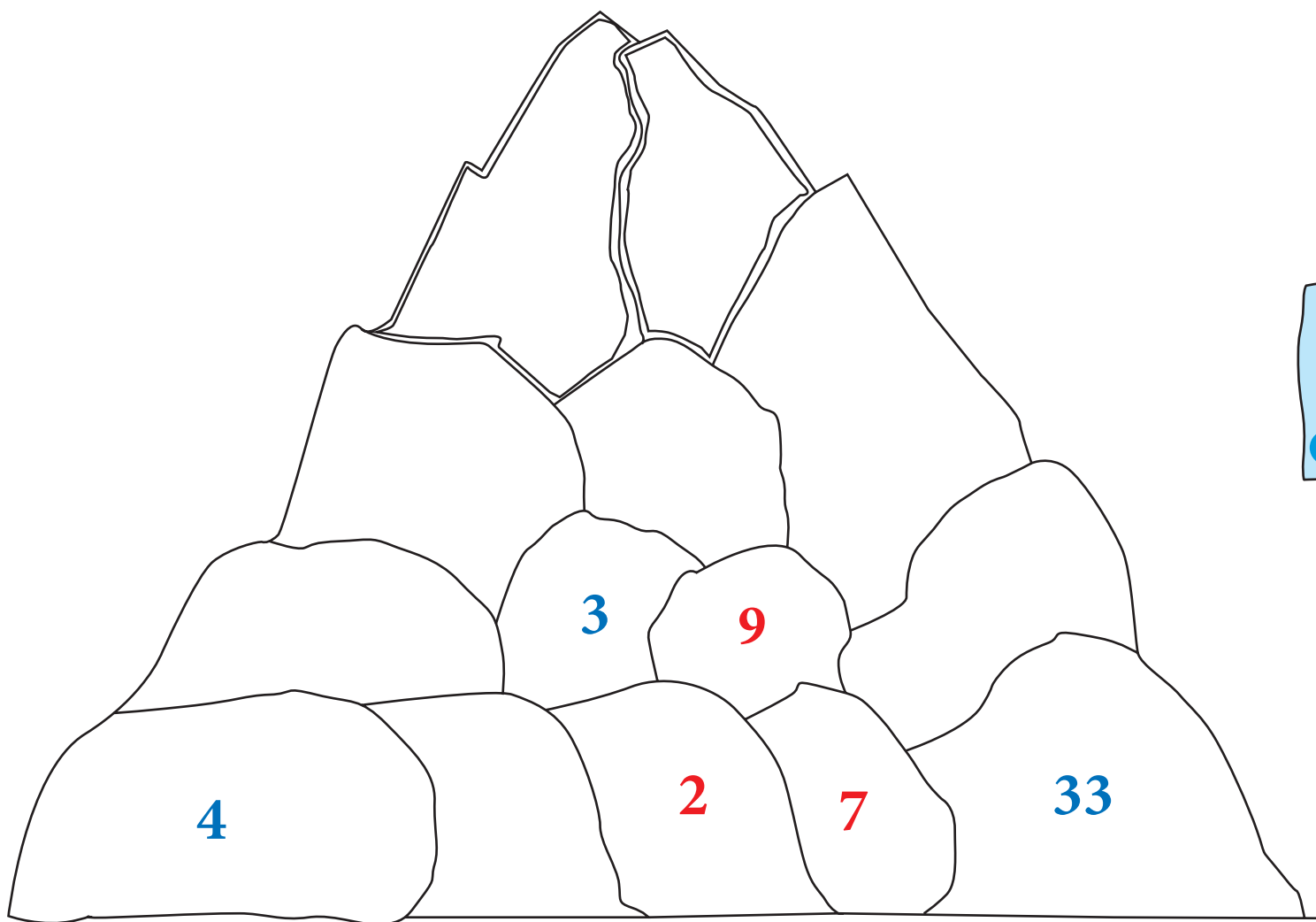
Sousední státy Ukrajiny dopiš do mapy. Rozmísti je ve směru hodinových ručiček od nejmenšího čísla k největšímu. Začni tam, kde je nápis “Start”.

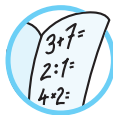

Doplň číselnou pyramidu Hoverly – nejvyšší hory ukrajinských Karpat a zjisti její výšku. Čísla doplňuj tak, že sečteš čísla na dvou sousedních kamenech a výsledek napíšeš do kamene nad nimi.

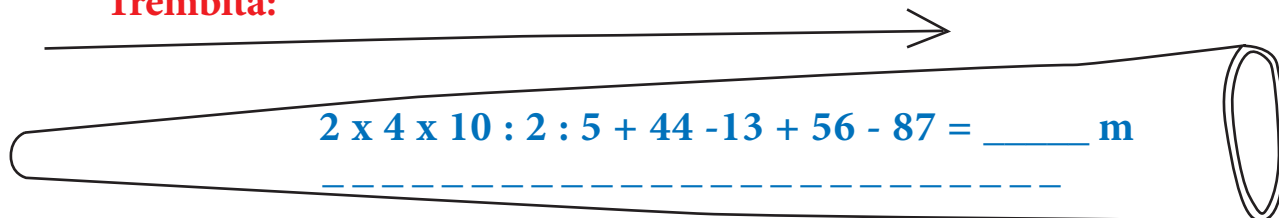
První součet ti napoví: $2 + 7 = 9$

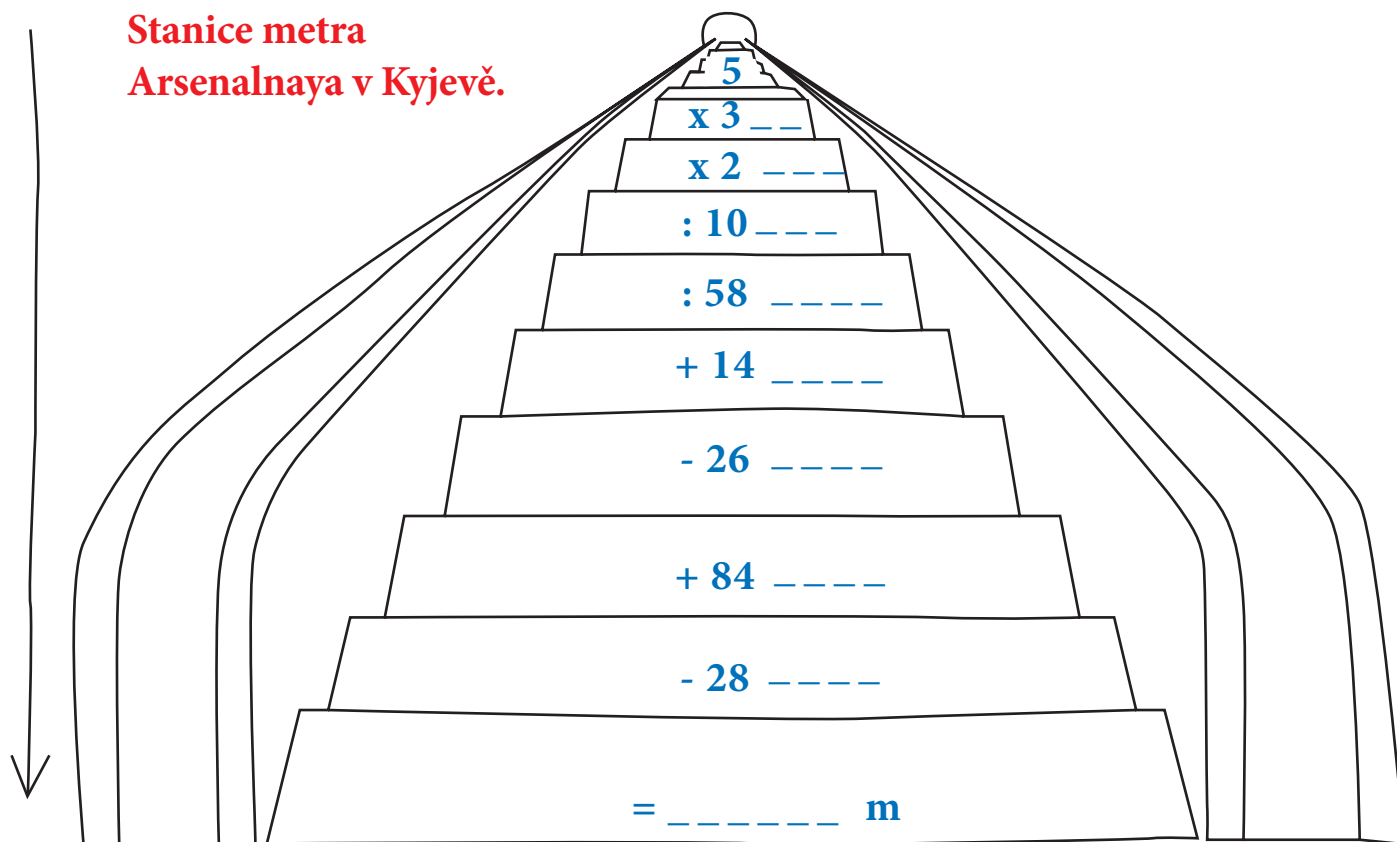

Spočítej: délku nejdelšího hudebního nástroje na světě, hloubku nejhlubší stanice metra světa a váhu nejtěžšího transportního letadla na světě. Začni počítat ve směru šipky a až se dostaneš na konec, zapiš výsledek.

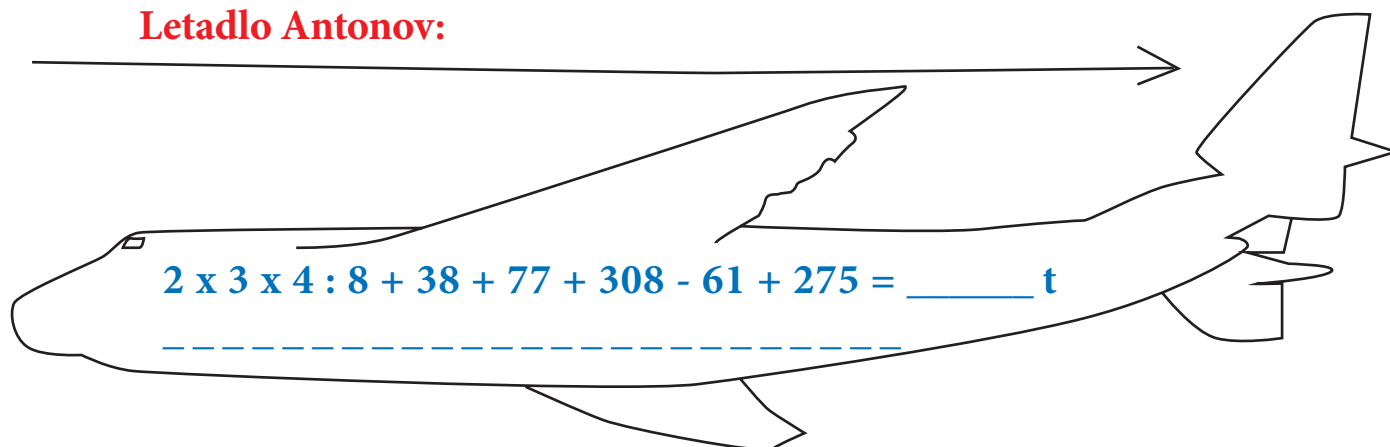
Trembita:

**Stanice metra
Arsenalnaya v Kyjevě.**

Letadlo Antonov:

METODICKÉ LISTY – PRVOUKA (PL 11–13)

TÉMA VLASTIVĚDNÉ: VLAJKA, HLAVNÍ MĚSTO, DALŠÍ MĚSTA UKRAJINY

Mezioborové vztahy:	Český jazyk, Matematika, Výtvarná výchova
Výukové metody a strategie:	výklad, samostatná, skupinová práce, párová práce, prezentace, diskuze
Časová dotace:	3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s reáliemi Ukrajiny, vlajkou, městy a jejich znaky
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, mapa/atlas, pracovní listy (PL11–13), psací a kreslicí potřeby

Postup:

1) Pokud s žáky navazujeme na předchozí pracovní listy, společně si zopakujeme nejdůležitější informace o Ukrajině. Ptáme se žáků *Co si pamatujete z povídání o Ukrajině? Je větší nebo menší než Česká republika? Pamatujete si, jaké je hlavní město Ukrajiny?*

2) Poté se žáků zeptáme *Jak vypadá česká vlajka? A jaký je význam jednotlivých barev?* Dále se ptáme, zda ví, jaké jsou ukrajinské národní barvy a jak vypadá vlajka Ukrajiny? Poté jim vlajku ukážeme a rozdáme **PL11**, kde žáci mají zkusit odhadnout význam jednotlivých barev na ukrajinské vlajce. Žáci si ukrajinskou vlajku na PL nakreslí a vybarví.

Řešení: Vlajku Ukrajiny tvoří dva stejně široké vodorovné pruhy: horní je modrý a dolní žlutý. Modrý pruh **symbolizuje nebe** a žlutý pruh symbolizuje **zralá pšeničná pole**.

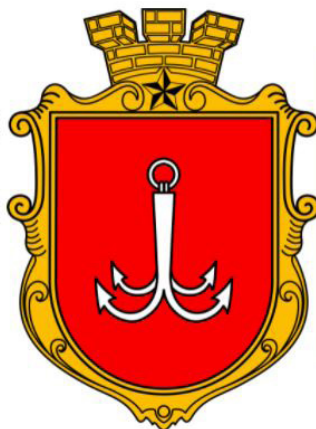
Národní barvy Ukrajiny se vyskytují i ve státním znaku (zvaný **Tryzub**), který je tvořen modrým, žlutě lemovaným štítem se žlutým trojzubcem.

3) Stejně jako v Česku mají také ukrajinská města své **znaky**. Na interaktivní tabuli promítneme barevné obrázky znaků a s pomocí nápovědy na **PL12** žáci označí, kterým ukrajinským městům tyto znaky patří. Společně si přečteme zadání a potom žáky necháme pracovat samostatně nebo v párech. Následně odpovědi zkontrolujeme.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

Řešení: 1. Kryvyj Rih, 2. Oděsa, 3. Kyjev, 4. Černihiv, 5. Lvov, 6. Doněck

4) Téma **Kyjev** jsme už otevřeli na PL k českému jazyku. Zde se podíváme na hlavní město Ukrajiny podrobněji. Zaměříme se na pamětihodnosti města, konkrétně na hlavní kyjevské náměstí – **Náměstí Nezávislosti a třídu Chreščatyk**. Ukrajinsky se náměstí řekne „Majdan“, ale **zatím neprozradíme** žákům celý název v ukrajinštině, po vyplnění úkolu se to sami dozví).

Je to ikonické místo nejen pro Kyjev, ale pro celou Ukrajinu. Už od dob vzniku Kyjeva je přirozeným shromaždištěm pro oslavy a demonstrace. Protesty proti politice tehdejšího prezidenta Viktora Janukovyče v roce 2014 dostaly název podle tohoto náměstí – Euromajdan.

Celému náměstí dominuje slavný **hotel Ukrajina** na jedné straně a honosné městské domy na druhé, mezi nimi se nachází například **národní hudební akademii P. I. Čajkovského** a ve středu prostranství se tyčí vysoký **Sloup nezávislosti** se sochou Berehynie, ženského symbolu Ukrajiny. Náměstím také prochází nejdůležitější ulice Kyjeva, třída **Chreščatyk**, se spoustou luxusních obchodů a restaurací. O víkendech se třída stává oblíbenou pěší zónou.

V podzemní části náměstí se nachází **obchodní dům „Globus“**. A také tu najdeme **památník připomínající založení města**. Podle legendy byl Kyjev založen čtyřmi sourozenci. Památník představuje fontánu, na níž jsou zpodobněni tři bratři: Kyj, Šček a Choryv a nad nimi půvabná sestra Lybed'. Hlavní město Ukrajiny je pojmenovano podle nejstaršího bratra – Kyjev.

Rozdáme žákům **PL13** a na interaktivní tabuli ukážeme obrázky **Náměstí Nezávislosti**. Jelikož je úkol těžší, žáci pracují v párech nebo malých skupinkách. Poté společně přečteme zadání a popovídáme si o tom, jaké pamětihodnosti se zde nachází. Dále požádáme žáky, aby si na třetí stránce úkolu vystříhli čtverce a obdélníky s názvy těchto významných budov a památek. Žáci mají za úkol rozmístit je na poli s písmeny tak, aby jejich poloha odpovídala plánu náměstí. Pokud je rozmístí správně, přečtou tajenku, která jim prozradí, jak se toto náměstí nazývá v ukrajinštině. Ptáme se žáků, zda všichni porozuměli zadání a necháme je úkol zpracovat. Následně výsledek zkontrolujeme.

Řešení: Majdan Nezaležnosti

Vlajka Ukrajiny má dva pruhy: horní je modrý a dolní je žlutý. Zkus odhadnout, jaký je význam těchto barev, a potom vlajku nakresli a vybarvi.

Modrá znamená _____

Žlutá znamená _____

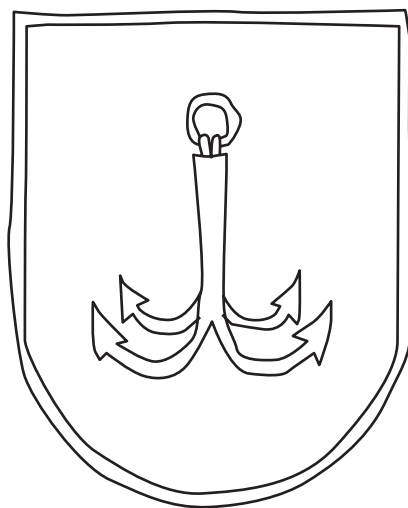
S pomocí nápovědy zjisti, kterým ukrajinským městům patří tyto znaky a jejich názvy doplň na prázdné řádky.

- 1) Město Černihiv má ve znaku stejnou barvu, jaká se skrývá v jeho názvu.
- 2) Město Kyjev má ve znaku plamenný meč.
- 3) Doněck je průmyslové město na východní Ukrajině.
- 4) Název města Kryvyj Rih je možné přeložit do češtiny jako „Křivý roh“.
- 5) Město Oděsa leží na pobřeží Černého moře a má dva významné přístavy.
- 6) Lvov má ve znaku stejné zvíře, jaké se skrývá v jeho názvu.

1. _____

2. _____

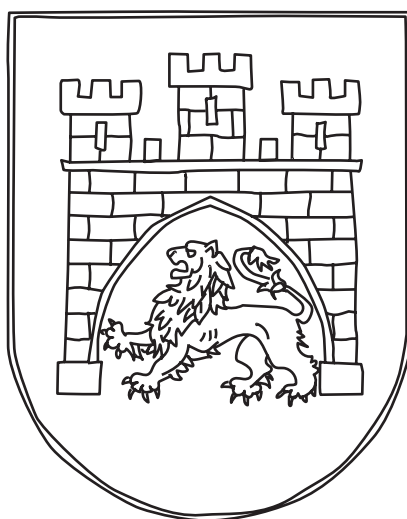
3. _____

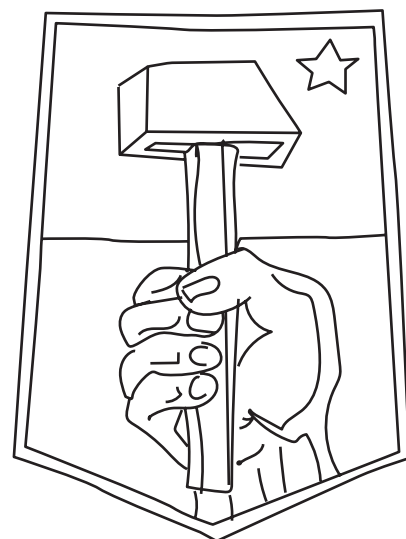
4. _____

5. _____

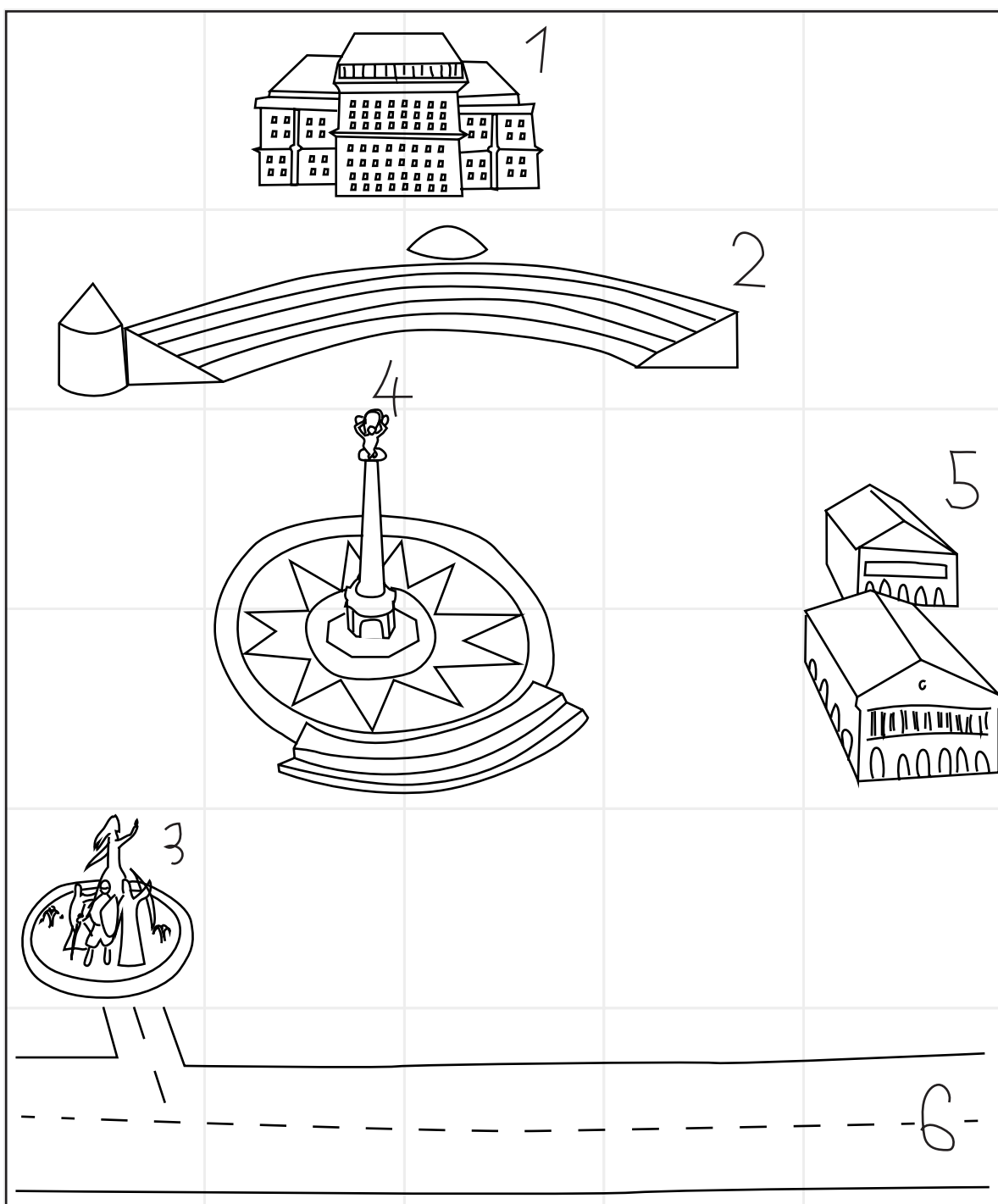

6. _____

Před tebou je plán Náměstí Nezávislosti v centru Kyjeva. Prozkoumej, jaké významné budovy a památky se na něm nachází. Potom ze třetí stránky úkolu vystříhni čtverce a obdélníky s názvy těchto objektů. Zkus je rozmístit na poli s písmeny tak, aby jejich poloha odpovídala plánu náměstí. Pokud je rozmístíš správně, přečteš tajenku, která ti prozradí, jak se toto náměstí nazývá v ukrajinštině.

1. Hotel Ukrajina
2. Vyhlídkové místo a vstup do obchodního centra Globus
3. Fontána a památník zakladatelů Kyjeva
4. Sloup nezávislosti se sochou Berehynie
5. Národní hudební akademie Ukrajiny
6. Třída Chreščatyk

N	V	Y	E	Z
K	L	O	S	A
L	D	K	E	Š
Ž	H	P	N	A
V	O	S	T	I
B	E	M	R	N

Tajenka: Majdan _____

HUDEB
NÍ
AKAD
EMIE

PAMÁ
TNÍK

TŘÍDA CHREŠČATYK

SLOUP
NEZÁVISLOSTI

HOTEL
UKRAJINA

VYHLÍDKOVÉ MÍSTO A
VSTUP DO OBCHODU

METODICKÉ LISTY – PRVOUKA (PL 14–17)

TÉMA PŘÍRODOVĚDNÉ: FAUNA A FLÓRA UKRAJINY

Mezioborové vztahy:	Český jazyk, Výtvarná výchova, Hudební výchova
Výukové metody a strategie:	výklad, vyprávění, brainstorming, řízená diskuze, samostatná, skupinová a párová práce
Časová dotace:	3 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s faunou a flórou Ukrajiny
Pomůcky:	tabule, interaktivní tabule, pracovní listy (PL14–17), nůžky, lepidlo, psací a kreslicí potřeby

Postup:

1) Ukrajině se říká **obilnice Evropy**. Zeptáme se žáků *Co myslíte, že to znamená? Proč se jí tak říká? Jaké druhy obilí znáte?* Je to kvůli tomu, že více než polovinu země tvoří úrodná zemědělská půda, kde se pěstují obiloviny i zelenina. Mezi hlavní zemědělské produkty patří: **pšenice, ječmen, cukrová řepa, brambory, kukuřice a slunečnice**. Povídáme si o tom, co se z těchto produktů vyrábí (mouka, cukr, hranolky, popcorn, olej). Nejvíce se na Ukrajině pěstuje pšenice. Zeptáme se žáků *V jakém státním symbolu se pšenice objevuje?* (Vlajka).

Potom rozdáme žákům **PL14**, ve kterém mají určit správné **pořadí výroby chleba**. Napřed je nutné obrázky vystříhnout a pak nalepit do políček. Po vyplnění úkolu si s žáky povídáme o všech etapách: 1. setí pšenice, 2. zrání obilí, 3. žně a mletí mouky, 4. zadělávání chleba, 5. pečení chleba v pekárně.

Téma je možné prohloubit povídáním o tom, jak zpracovávali obilí a pekli chléb dříve. **Obrázky** pro promítnutí na interaktivní tabuli (1. **orání půdy**, 2. **setí**, 3. **zrání obilí**, 4. **žně**, 5. **mlácení obilí**, 6. **mletí mouky**, 7. **zadělávání chleba**, 8. **pečení chleba**). Více o tématu výroby chleba v materiálech waldorfského projektu „**Od zrna ke chlebu**“.

2) Dále si povídáme o tom, co se ze pšenice vyrábí. Na **PL15** žáci napíší nebo nakreslí výrobky z mouky (rohlíky, těstoviny, sušenky, buchty, dorty, knedlíky, housky atd.).

3) **PL16** je věnován národním stromům různých zemí a také Ukrajiny. Vyprávíme o tom, že národní stromy jsou vybrané skoro v každé zemi na světě. Pravděpodobně žáci vědí, že Česko symbolizuje lípa. V úkolu na **PL16** rozluští názvy národních stromů Kanady (javor), Skotska (borovice), Ruska (bříza), Dánska (buk), Japonska (sakura), Itálie (olivovník) a Ukrajiny (**kalina**). Žáci pracují samostatně, v párech nebo malých skupinách, společně potom názvy stromů zkontrolujeme.

Ukážeme žákům **obrázek kaliny** a **fotografii** a pustíme video na Youtube (písnička **Marusya**).

Kalina obecná je vysoký keř, který roste po celé Ukrajině ve vlhkých křovinách a listnatých lesích, najdeme ho i v České republice. Často se také pěstuje jako okrasný keř. Kalina je považována za symbol Ukrajiny a vyskytuje se v lidovém umění na výšivkách i v **lidových písních**. O kalině je napsáno mnoho pověstí a pohádek. Plody kaliny se staly symbolem odvahy lidí, kteří položili život v boji za Ukrajinu.

Kromě toho je kalina také považována za svatební strom a je nedílnou součástí svatebního obřadu. Větve kaliny s bobulí často zdobí stoly a svatební bochníky. Běloucí květy kaliny jsou symbolem nevinnosti a čistoty, proto se jimi dříve zdobily nevěsty i mládenecký doprovod ženicha na cestě do kostela.

Kůra a plody kaliny jsou léčivé a známé v lidové medicíně od 14. století. Zralé plody jsou jedlé, ale ve velkém množství jsou škodlivé. Obvykle se sklízí po prvním mrazu, kdy ztratí hořkou chuť. Na Ukrajině z plodů kaliny připravují náplně do koláčů, marmelády, želé nebo likéry. Nicméně v Česku je kalina obecná považována za jedovatou rostlinu.

4) V dalším úkolu se zaměříme na téma **ptáci**. Zopakujeme znalosti žáků o ptácích, ptáme se: *Jak se nazývají ptáci, kteří u nás celoročně zůstávají? Jak se říká ptákům, kteří na podzim odlétají? Jaké znáte ptáky stálé?* (kos, sýkorka, vrabec, vrána, straka). *Můžete pojmenovat stěhovavé (tažné) ptáky?* (špaček, kukačka, husa divoká, čáp, volavka, vlaštovka). *Proč tažní ptáci odlétají přečkat zimu na jih do teplejších krajín?* (je tam dostatek potravy a teplo). *Vzpomenete si, který pták zachránil Telesyka v ukrajinské pohádce?* (husa divoká).

Více o hnízdění tažných ptáků na jaře (vlaštovek, čápů, špačků a poštolek) najdeme v **dokumentu o ptácích** na ČT edu. Materiály obsahují i pracovní listy.

Na Ukrajině je zaznamenáno přes 400 druhů ptáků. Mezi nimi jsou i stejní ptáci jako v Česku, třeba vzácný **čáp černý** a také ptáci, které u nás nepotkáme: **husice rezavá**, **jeřáb panenský**, **orel královský**. K těm zajímavějším patří např. **pelikán bílý**, v ukrajinštině se mu říká **pelikán růžový**.

V deltě Dunaje mezi Ukrajinou a Rumunskem se nachází jedna z největších populací pelikánů v Evropě. Dunajská delta je unikátní ekosystém, který je od roku 1991 zapsán na seznam světového dědictví UNESCO. Žije zde až 300 druhů ptáků, 150 druhů ryb, 1 200 druhů rostlin a celá řada vzácných savců. Mezi jinými kočka divoká, šakal nebo třeba poslední velká populace norka evropského.

Pelikán bílý se v přírodě dožívá 12 až 14 let, denně spotřebuje 1–2 kilogramy ryb. Váha dospělého ptáka se pohybuje kolem 15 kilogramů u samců a 9 kilogramů u samic. Dorůstá velikosti labutě, je 148–175 cm velký. Rozpětí křídel dosahuje až 295 cm. Zbarvení je skoro celé bílé, trochu narůžovělé, jen konce křídel má černohnědé, vak žlutý a nohy růžové. Samice snáší dvě až tři namodralá vejce. Při sezení na vejcích se střídají oba rodiče. Mláďata se líhnou za 30–34 dnů holá a rodiče je krmí natrávenými rybami, které jim nabízejí ze svého vaku. Malým pelikánům později naroste černé prachové peří a ve věku 14 týdnů se osamostatní.

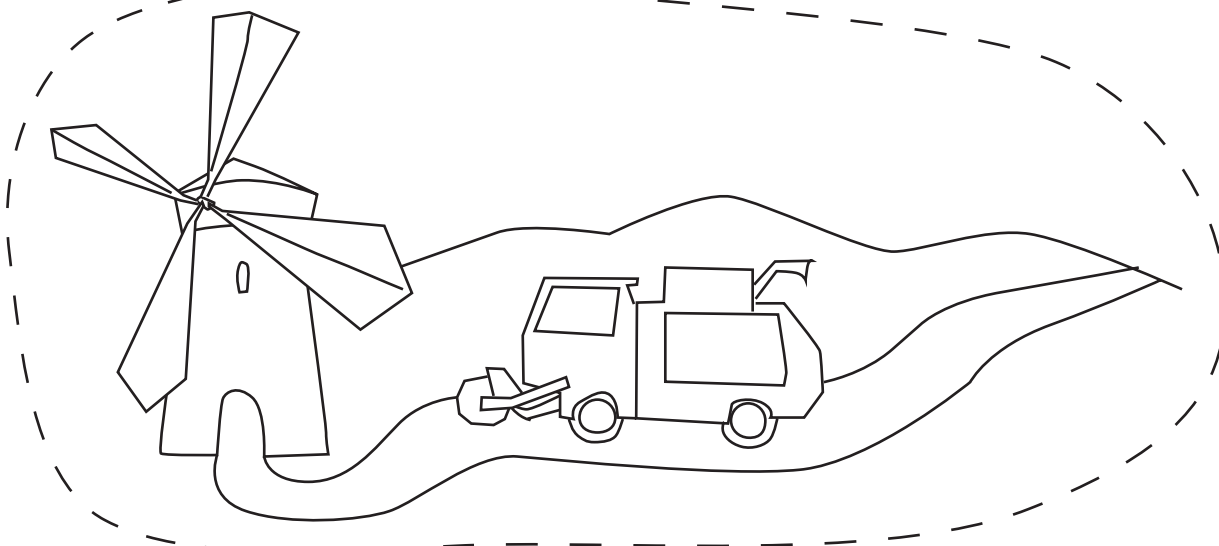
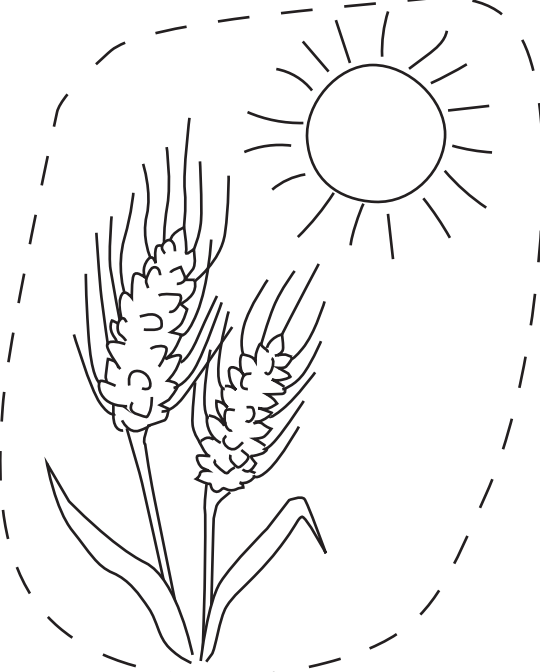
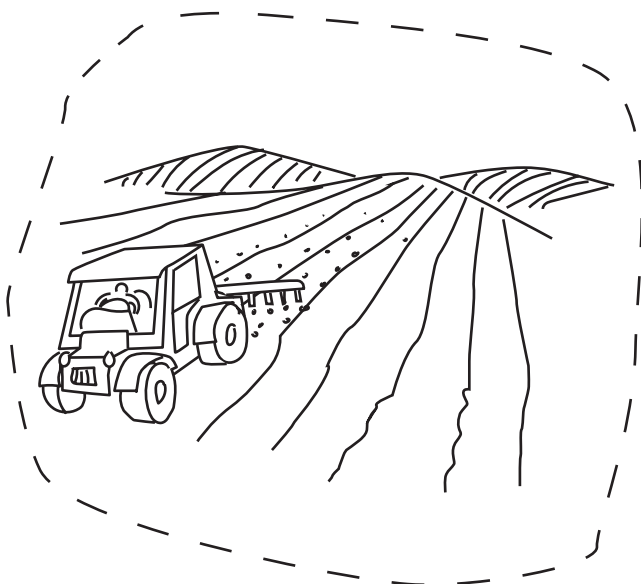
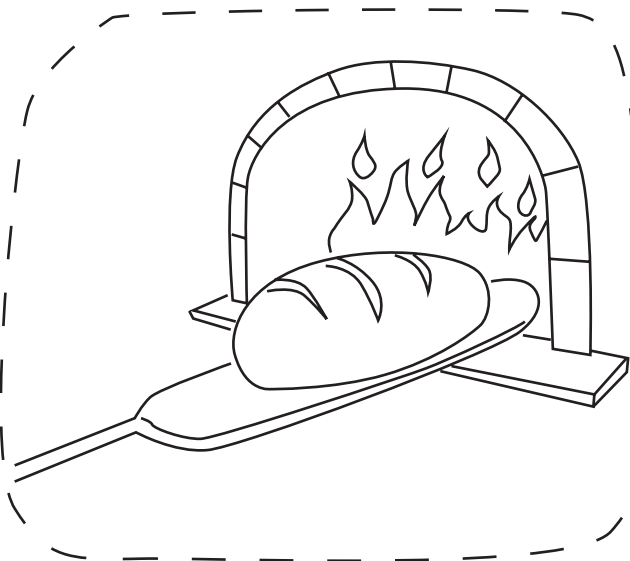
Ukážeme žákům foto a video pelikánů v Dunajské deltě a poté rozdáme **PL17**, kde mají za úkol popsat části těla pelikána bílého a podle fotografií a popisu ho vybarvit.

Podívej se pozorně na postup od obilí k hotovému upečenému chlebu. Vystříhni obrázky a nalep je do políček ve správném pořadí.

PL 14

1.

2.

3.

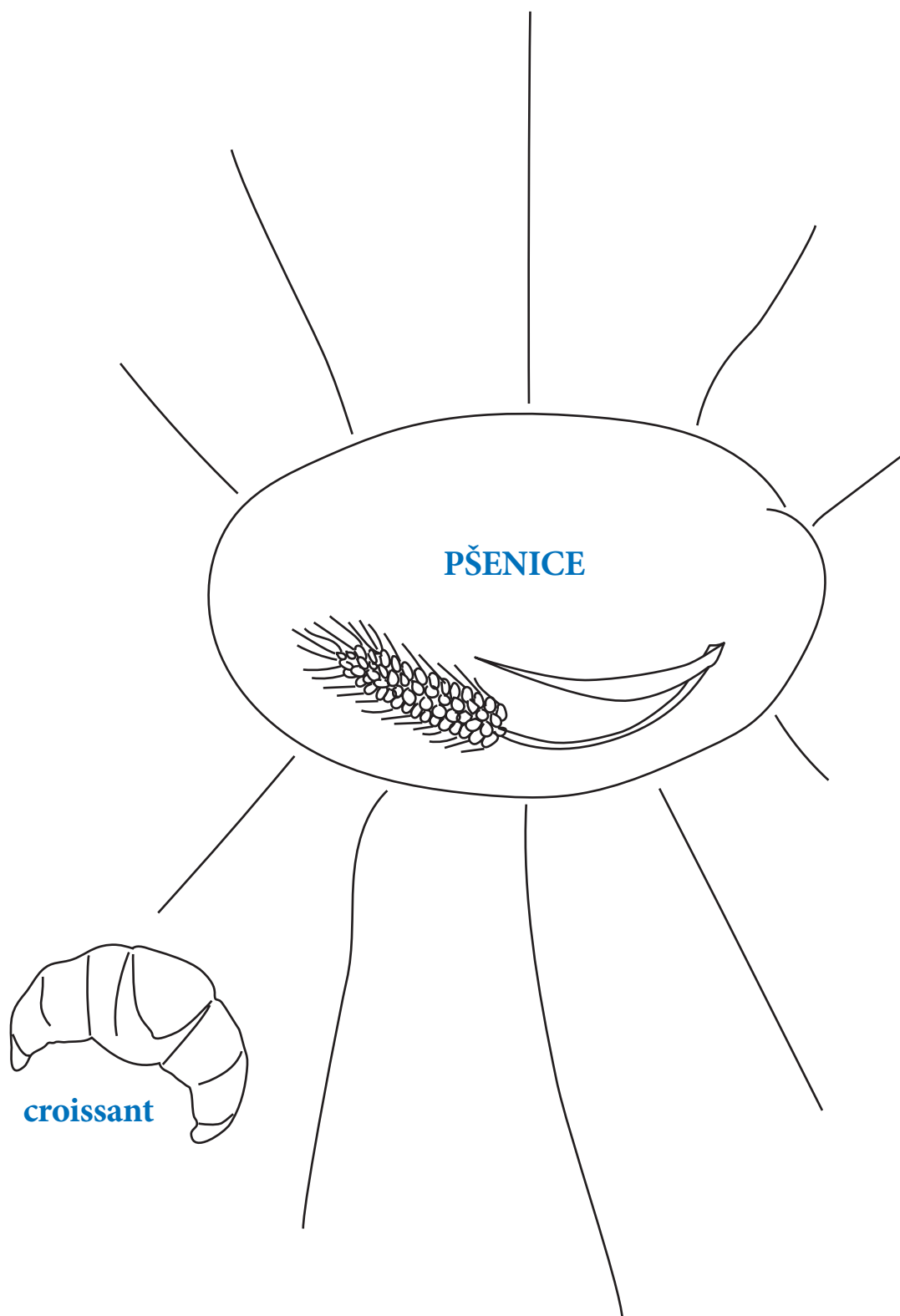
4.

5.

Co se vyrábí z pšenice? Napiš nebo nakresli.

Každá země má své oficiální státní symboly (vlajku, znak, hymnu), ale také ty neoficiální. Jedním z nich je národní strom. Rozlušti názvy národních stromů různých zemí a zjistiš, jaká rostlina je symbolem Ukrajiny.

Česko - íp

Kanada - j vor

Skotsko - borov ce

Rusko - bříz

Dánsko - bu

Japonsko - s   ur

Itálie - o   vov í

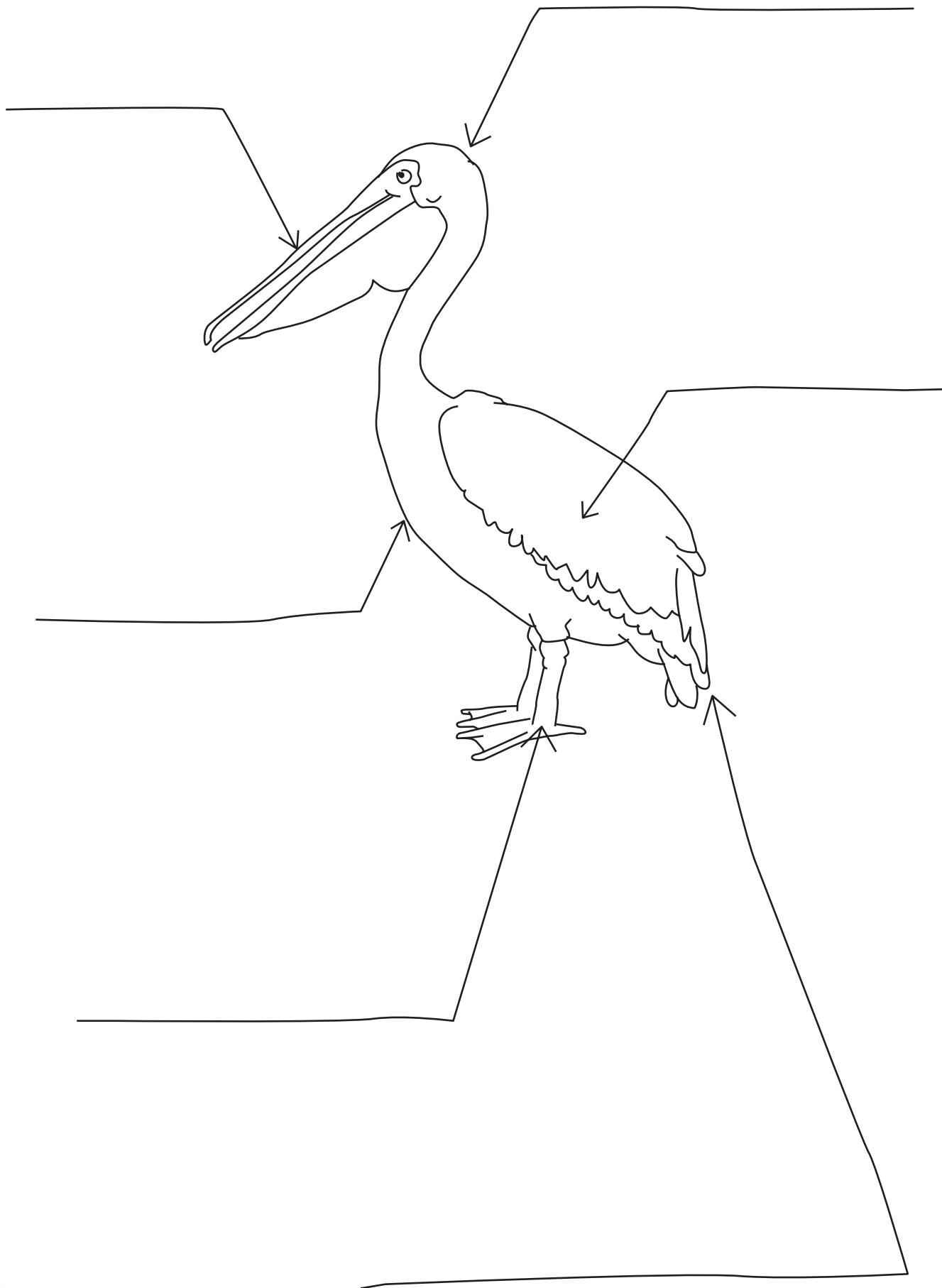
Ukrajina -

— — — — —

Popiš části těla pelikána bílého a vybarvi ho podle popisu a fotografie.

METODICKÉ LISTY – VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ VÝCHOVA (PL 18)

TÉMA: SVÁTKY

Mezioborové vztahy:	Prvouka, Český jazyk, Další cizí jazyk, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, brainstorming, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná nebo párová práce, vlastní výtvarná tvorba, prezentace, kreslení pomocí různých pomůcek
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinskými tradicemi a svátky, praktický nácvik vybraných výtvarných technik, příprava dezertu
Pomůcky:	pracovní listy (PL18), ostatní pomůcky jsou uvedeny zvlášť u každého výtvarného námětu

Postup:

Povídáme si s žáky o ukrajinské kultuře, svátcích a tradicích. **Ukrajinská kultura** vyrůstá z křesťanských tradic, především z pravoslaví, ale také z řeckého katolictví. Z dob Kyjevské Rusi má společné kořeny s běloruskou a ruskou kulturou. V době polské nadvlády na Ukrajině se hojně prosazovaly polské vlivy, které jsou patrné například v ukrajinské slovní zásobě. V 19. století byla ukrajinská kultura utlačována ze strany carského Ruska, jehož zájmem bylo celé území rusifikovat.

Vánoce

Tradice se v různých částech země liší. V některých regionech se Vánoce slaví 25. prosince podle gregoriánského kalendáře, v jiných až 7. ledna podle kalendáře juliánského. **Štědrý den** se na Ukrajině nazývá **Svjatyj Večir**. Je to den přísného půstu, ovšem při štědrovečerní večeři by každý měl mít na stole **12 bezmasých pokrmů**, které symbolizují počet apoštolů. Podávají se různě připravované ryby, postní **boršč**, **vareniky**, plněná kapusta, brambory s olejem a drceným česnekem a ukrajinský kompot ze sušeného ovoce – **uzvar**. Hlavně ale nesmí na štědrovečerní tabuli chybět tzv. **kutja**, což jsou vařené pšeničné kroupy s mákem, ořechy, rozinkami a medem. **Kutja symbolizuje hojnost a zdraví**. Kutju a uzvar žáci mohou připravit podle receptů na PL18.

Vánoční stromeček se nazývá **jalyňka**, zdobí se na **Nový rok (31. prosince)** a dárky pod ni nosí **Děda Mráz**. Cennější dárky ovšem nosí dětem **svatý Mikuláš (Mykola)** už **19. prosince**.

O Štědrém večeru chodí **koledníci** – děti i dospělí, zpívají, zvěstují narození Krista a přejí hospodáři a hospodyni, které navštíví, radost, štěstí a zdraví po celý rok. Nosí s sebou **vánoční hvězdu (rizdyvanu zirku)**. Druhý a další den chodí děti a mladí lidé také koledovat a nosí krásné velké a ručně vyrobené **betlémy**. Koledníci jsou převlečení nejen za tři krále, ale i další postavy spojené s jesličkami a narozením Krista.

Ukrajinská koleda Ščedryk (Щедрик), kterou zpracoval Mykola Leontovyč, je známá po celém světě v anglické verzi pod názvem Carol of the Bells. Lze ji slyšet například ve filmech *Sám doma* nebo *Harry Potter*. Více o této skladbě najdeme v metodických listech k Anglickému jazyku a Hudební výchově.

Technika: Vánoční hvězda skládaná z papíru

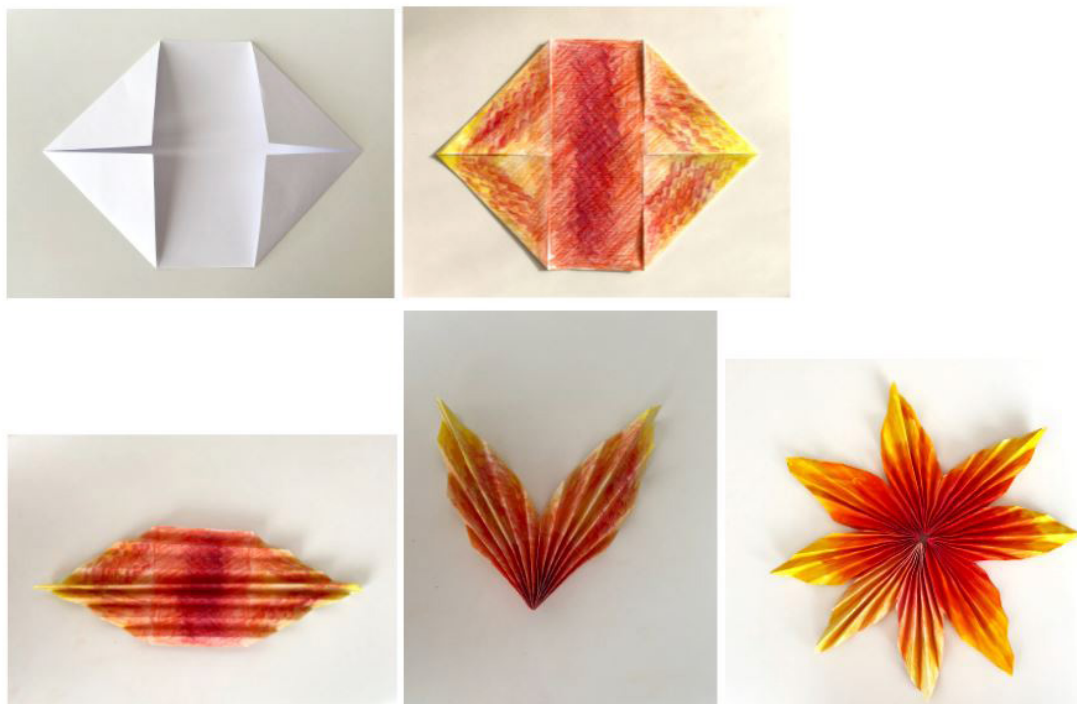
Pomůcky: 4 listy papíru A4, nůžky, lepidlo na papír, voskovky, pastelky nebo vodovky

1. Vezmeme jeden list papíru a z každé boční strany zahneme rohy dovnitř jako na prvním obrázku.
2. Takto poskladaný papír vybarvíme z obou stran. Pokud máme, použijeme trojhranné nebo ploché voskovky a technikou **frotáže** vytvoříme různé ornamenty a struktury. Použít můžeme také obyčejné pastelky nebo vodovky. Inspirujeme se fotografiemi ukrajinských vánočních hvězd.
3. Vybarvený papír složíme tak, jako bychom skládali vějíř.
4. Následně ho v půlce ohneme a do skladu nanese lepidlo. Slepíme obě půlky papíru dohromady.
5. Se zbylými třemi papíry postupujeme stejně, abychom vytvořili všechny cípy hvězdy. Ukrajinská vánoční hvězda jich má tradičně osm.
6. Nakonec hvězdu slepíme dohromady. Lepidlo nanese na obě boční strany každé z částí.
7. Hvězdu můžeme zavěsit jako dekoraci na zeď nebo okno.

Můžeme vyrábět hvězdy různých velikostí. Malé hvězdy použijeme jako závěsné ozdoby na stromeček. Poskládáme je z jednoho archu papíru, který přeložíme na šířku a pak na délku a rozstříháme na čtyři stejně velké obdélníky. Pracovat lze i ve dvojicích.

Velikonoce

Nejdůležitějšími svátky na Ukrajině jsou **Velikonoce**. V ukrajinštině se nazývají **Velykdeň, Pascha či Paska**. Předchází jim přísný 40denní půst, kdy lidé nesmí jíst žádné potraviny živočišného původu (maso, mléko, vejce), kromě medu a ryb, které se mohou jíst jen v určité dny. Na **Velký pátek** se pečou velikonoční bochánky – **pasky**, což je obdoba českého mazance. Pasku zdobí různé symboly s křesťanskou a původní pohanskou tematikou – různé typy křížů, spirály, pletence, závity a také ptáci, kteří jsou symbolem nového života a plodnosti.

V sobotu se zdobí **kraslice**, zvané **krašanky** nebo **pysanky**. Vzory a techniky se často v rodinách předávaly z matky na dceru. Používání symbolů a vzorů na kraslicích mělo magický význam a malování kraslic bylo pohanským rituálem, který měl zajistit ochranu, zdraví, plodnost a štěstí tomu, kdo kraslici dostane.

Na **velikonoční neděli** brzy ráno po prvním úderu zvonu spěchají lidé do kostela na bohoslužbu, před kostel stává do řady své **velikonoční košíky s pokrmý**, které pak kněz posvěť svěcenou vodou. Lidé se snaží, aby byl jejich košíček ten nejkrásnější. Rodiny pak zasedají ke společnému stolu na slavnostní oběd, při kterém si nejdříve každý vezme kousek ze svěcených pokrmů a až potom se jí vařené jídlo. Lidé se u stolu radují a navzájem se zdraví slovy „**Christos Voskres**“ („Kristus vstal z mrtvých“) a odpovídají si „**Voistyno Voskres**“ („Opravdu vstal“).

Velikonoční pondělí se nazývá **Oblyvanyj ponedilok** a dodržuje se tradice polévání. Děti tento den navštěvují prarodiče a příbuzné a koledují.

Velikonoční výtvarná technika je inspirovaná ukrajinskou **tradicí práce s látkami**. Budeme vyrábět **věnec ze stužek**.

Technika: Velikonoční věnec ze stužek

Pomůcky: barevné stužky nebo proužky různých druhů látek, kartonový nebo umělohmotný základ na věnec, nůžky

Postup:

1. Nastříháme kousky látek na proužky přibližně stejné velikosti (10–15 cm). Vybíráme látky různých barev a vzorů.
2. Na základ začneme navazovat stuhy a proužky. Na rubové straně stuhy uvážeme na uzlík. Stuhy navazujeme co nejblíže k sobě.
3. Pokud máme stuhy různých velikostí, při uvazování můžeme zastříhnout konce na přibližně stejnou délku.
4. Až budeme mít celý kroužek plný mašlí, máme hotovo. Stačí už jen najít vhodné místo na zavěšení věnce.

Ivana Kupala (7. července)

Je ukrajinský svátek na počest **letního slunovratu** (podle našeho kalendáře 24. června). Je to svátek Jana Křtitele, původně pohanský svátek plodnosti. Dávná pověra nám říká: „Kdo najde na noc Ivana Kupala kvetoucí kapradinu, stane se nesmírně bohatým.“ Svátek je velice populární, dívky si pletou **věnce z květin**, **tancuje se**, **zpívá se** a v noci se **skáče přes plameny ohně**. Více je v článku **Kupadelné svátky**.

**Podle návodu připrav ukrajinské vánoční dezerty
– uzvar a kutju.**

Uzvar

Suroviny

- 100 g sušených švestek
- 100 g sušených jablek
- 100 g sušených hrušek, hřebíček a skořice, med nebo cukr
- 1 litr vody

Postup přípravy

- 1) Sušené ovoce dobře omyjeme, větší kusy nakrájíme a zalijeme 1 l vody.
- 2) Potom k němu přidáme hřebíček a skořici a pod pokličkou na mírném ohni vaříme. Když ovoce změkne, přidáme k němu cukr nebo med podle chuti, znovu přivedeme k varu, odstavíme z plotny a necháme vychladnout.
- 3) Můžeme se svým uzvarem experimentovat – místo hrušek a švestek zkusit sušené meruňky, rozinky a sušené višně.

Kutja

Suroviny (pro 4 osoby)

- 2 hrnky krup nebo bulguru
- 5 lžic mletého máku
- 2 velké lžíce medu
- hrst rozinek a hrst vlašských ořechů

Postup přípravy

1) Kroupy opláchneme, zalijeme studenou vodou a vaříme doměkka asi 2 hodiny (bulgur nemusíme vařit – jen jej v misce zalijeme vodou a necháme nabobtnat).

2) Ořechy nasekáme nadrobno a v další misce je smícháme s mákem, rozinkami, medem, cukrem (podle chuti) a předvařenými kroupami (případně bulgurem).

3) Směs vložíme do servírovací misky a necháme na 1–2 hodiny odpočinout.

4) Hotovou kutju podáváme teplou – nákyp rozdělíme na porce a polijeme je horkým rozpuštěným máslem.

Dnes kutju hospodyňky vylepšují ještě mandlemi, kousky pomeranče a dalšími ingrediencemi, které byly dříve ve východní Evropě méně dostupné.

METODICKÉ LISTY – VÝTVARNÁ A PRACOVNÍ VÝCHOVA (PL 19–20)

TÉMA: TRADICE, LIDOVÝ KROJ

Mezioborové vztahy:	Prvouka, Matematika
Výukové metody a strategie:	výklad, brainstorming, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná práce, vlastní výtvarná tvorba, prezentace
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení s ukrajinskými tradicemi, lidovými kroji, praktický nácvik vybraných výtvarných technik
Pomůcky:	pracovní listy (PL19), pastelky, voskovky, fixy; pracovní listy (PL20), lepidlo Herkules, ploché štětce k lepení, kelímky, různé druhy látek, nitě a další textilní materiál, nůžky

Postup:

1) Z hlediska lidových tradic je pro Ukrajinu typická **práce s textiliemi**. Výjimečné místo mezi nimi má „**vyšyvanka**“ neboli košile zdobená tradiční vyšivkou, která je součástí ukrajinského lidového kroje. Patří k symbolům národní hrdosti a má dokonce svůj svátek; třetí květnový čtvrtek se slaví Den vyšyvanky. Zdobí se jí nejen kroje, ale je opět v módě i jako prvek moderního oblečení.

Nosí se při různých svátcích, během nichž se tančí tradiční tance a zpívají lidové písně. V současné době dávají někteří lidé prostřednictvím vyšyvanky nošené na veřejných akcích najevo svůj patriotismus vůči Ukrajině, zvláště v návaznosti na probíhající separatistickou válku na východě Ukrajiny.

Vyšivka má dlouhou historii a liší se barevností, použitím různých typů stehů i symbolů region od regionu. Ukázka je [ZDE](#). Tato ruční práce je víc než pouhým zdobením – většina vzorů má symbolický význam, např. mají chránit svého nositele nebo mu přinášet štěstí. Často se objevují rostlinné motivy (kalina) a také barevnost hraje svou roli – mezi nejdůležitější barvy patří bílá, červená a černá, za tradiční vzor je považován červený a černý ornament vyšíváný na bílém pozadí.

Ukážeme žákům **fotografie** lidových krojů a **video**.

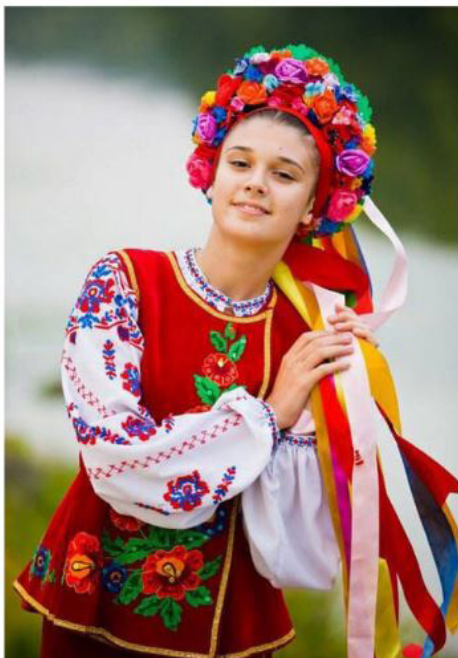

Na **PL19** se inspirujeme tradicí výšivky a krajky, která má na Ukrajině velmi silné kořeny. Na interaktivní tabuli promítneme tradiční ukrajinské vzory výšivek. **Obrázek 1**, **Obrázek 2**, podle kterých žáci navrhnu svůj vlastní ornament a vyzdobí jím výšyvanku na PL. Upozorníme je, že tradičně se výšivka dává na rukávy a na pruh uprostřed košile, přesněji od výstřihu zhruba do $\frac{2}{3}$ délky.

2) Na **PL20** pokračujeme v tématu lidových krojů a podíváme se na **tradiční ukrajinské pokrývky hlavy**. Tentokrát budou žáci pracovat s technikou **koláže z látek**.

Koláž odvozuje svůj původ z francouzského slova „collage“, což znamená lepení. Jde tedy o spojování různých materiálů do nových celků. My budeme pracovat s pro Ukrajinu tradičními textiliemi a vytvoříme z látek dámskou nebo pánskou pokrývku hlavy. Na interaktivní tabuli promítneme tradiční ukrajinské **věnce a klobouky**. **Obrázek 1**, **Obrázek 2**, **Obrázek 3**, **Obrázek 4**, které poslouží žákům jako inspirace. Rozdáme **PL20**. Do kelímků připravíme lepidlo Herkules a přichystáme kousky různých druhů látek. Použít můžeme i nitě a další textilní materiál. Žáci si připraví vše, s čím budou chtít pracovat. Dopředu si nastříhají různé kousky a tvary látek (proužky, trojúhelníky, tvary okvětních lístku pro tvorbu květín) a umístí je na PL do požadovaných tvarů. Poté vše nalepí na papír (lepidlo se nanáší na papír, ne na látku). Nakonec mohou žáci fixami obrázek koláže dokreslit.

TIP: Místo látek můžeme použít různé druhy papíru a výstřižky z časopisů.

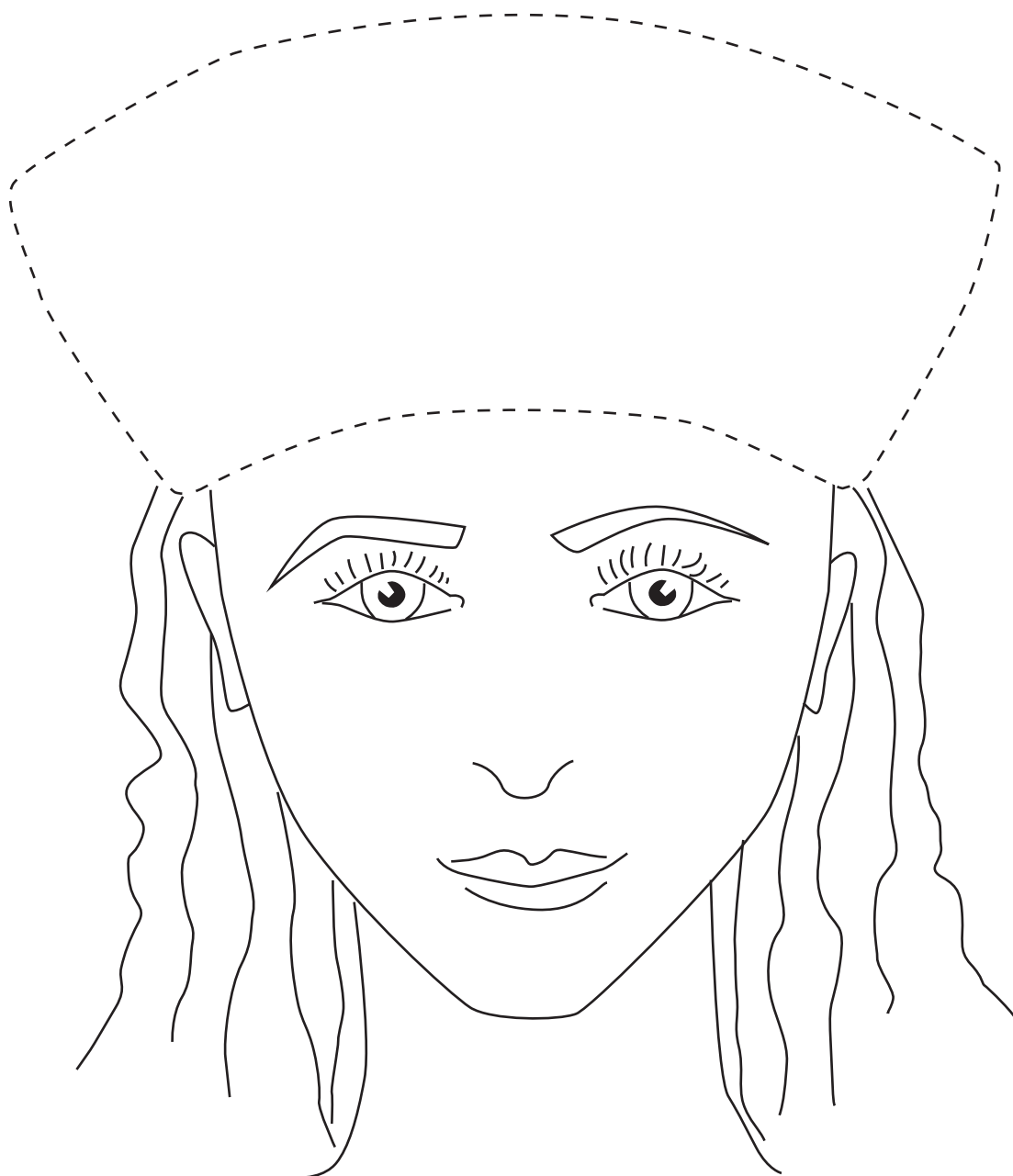
Inspiruj se vzory tradiční ukrajinské výšivky a vyzdob si svoji vlastní výšyvanku.

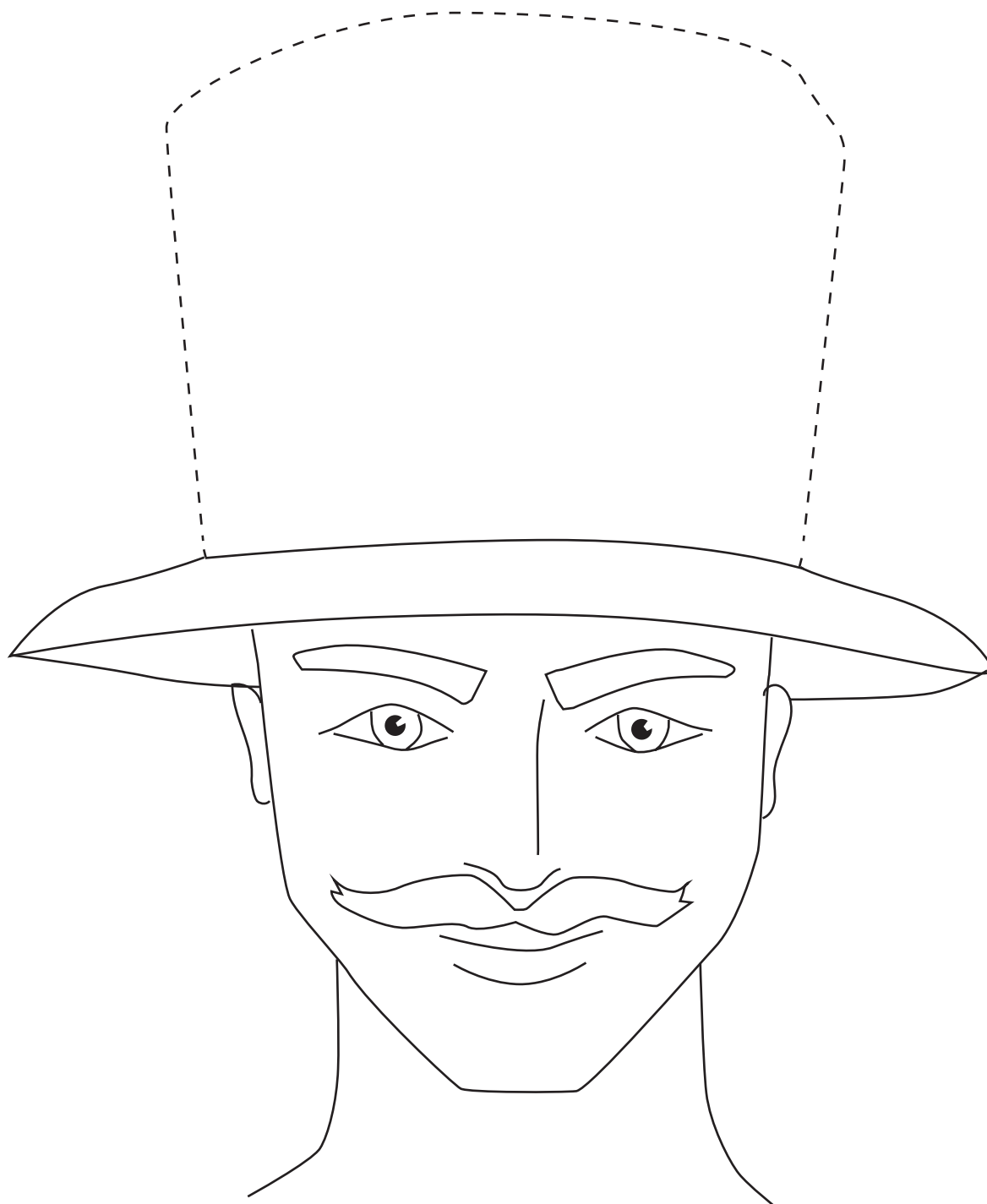

Vytvoř z látek tradiční ukrajinský dámský věneček.

Vytvoř z látek tradiční ukrajinský pánský klobouk.

METODICKÉ LISTY – ANGLICKÝ JAZYK (PL 21)

Mezioborové vztahy:	Hudební výchova, Český jazyk, Další cizí jazyk, Prvouka
Výukové metody a strategie:	výklad, řízená diskuse, kladení otázek, samostatná práce, práce s videem, práce s textem, poslech
Časová dotace:	1 vyučovací hodina
Vzdělávací cíle:	seznámení s ukrajinskými tradicemi, vánočními koledami v ukrajinštině, angličtině a češtině
Pomůcky:	interaktivní tabule, pracovní list (PL21), psací potřeby

Postup:

Pokračujeme v tématu ukrajinských oslav Vánoc a opakujeme: **O Štědrém večeru na Ukrajině chodí koledníci** – děti i dospělí – a zpívají, zvěstují narození Krista a přejí hospodáři a hospodyni, které navštíví, radost, štěstí a zdraví na celý rok. Nejznámější **ukrajinskou koledou je Ščedryk** (což znamená vlaštovka), kterou zpracoval Mykola Leontovyč. Tato koleda je známá po celém světě, nejvíce v anglické verzi pod názvem **Carol of the Bells**. Stala se leitmotivem reklam, je typickou vánoční znělkou řady amerických rozhlasových stanic, lze ji slyšet například ve filmech *Sám doma* nebo *Harry Potter*.

Tato koleda poprvé zazněla v pražském Národním divadle 11. května 1919 na **světovém turné** ukrajinského národního sboru. Dne 5. října 1922 se uskutečnila premiéra v newyorském prestižním sále Carnegie Hall a v roce 1936 pracovník rádia NBC, Peter Wilhousky (původem Ukrajinec), napsal anglickou verzi této písně. Více o této skladbě v článku **Pražský triumf Ščedryka**.

Poslechneme si (pokud je možnost, tak pustíme i videoklip) **ukrajinskou verzi** koledy Ščedryk. Ptáme se *Líbila se vám písnička? Už jste tuto koledu někdy slyšeli? Co vám připomíná? O čem myslíte, že se zpívá?* Povídáme si o ní a poslechneme si i **Carol of the Bells** (pomalejší anglická verze pro děti s textem). Pustíme video, aby žáci mohli vidět text písničky. Dále rozdáme **PL21**, společně si text koledy přeložíme (zvlášť se podíváme na chybějící slova, která je potřeba do textu doplnit). Znovu pustíme nahrávku a necháme žáky pracovat samostatně. Následně jejich odpovědi zkontrolujeme.
Řešení: bells, Christmas, song, air, Christmas, home, song

Pro zajímavost si můžeme poslechnout dvě české verze této vánoční koledy, které vytvořily děti v soutěži **Český text pro Ščedryk**.

Poslechni si vánoční koledu Carol of the Bells a doplň chybějící slova. Některá slova jsou v textu dvakrát.

Ding-dong, ding-dong
Hark how the bells
Sweet silver _____
All seem to say
Throw cares away
_____ is here
Bringing good cheer
To young and old
Meek and the bold
Ding-dong, ding-dong
That is the _____
With joyful ring
All caroling
One seems to hear
Words of good cheer
From everywhere
Filling the _____
Oh, how they pound
Raising their sound

O'er hill and dale
Telling their tale
Gaily they ring
While people sing
songs of good cheer
_____ is here
Merry, Merry, Merry, Merry Christmas
Merry, Merry, Merry, Merry Christmas
On on they send
On without end
Their joyful tone
To every _____
Ding-dong, ding-dong
That is the _____
With joyful ring
All caroling
Ding-dong, ding-dong
Ding-dong, ding-dong

home, bells, song, air, Christmas

METODICKÉ LISTY – HUDEBNÍ VÝCHOVA (PL 22)

Mezioborové vztahy:	Český jazyk a literatura, Další cizí jazyk
Výukové metody a strategie:	výklad, čtení, řízená diskuse, kladení otázek, rozhovor, práce s textem, poslech, práce s videem
Časová dotace:	2 vyučovací hodiny
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinskou hymnou, lidovou hudební tradicí a nástroji
Pomůcky:	pracovní list (PL22), počítač s funkčním zvukem nebo interaktivní tabule, psací potřeby

Postup:

1) Hodinu začneme tím, že pustíme **hudební ukázkou** a zeptáme se žáků *Líbila se vám písnička? O čem myslíte, že se zpívá? Už jste někdy slyšeli takovou hudbu? Myslíte, že je to hudba tzv. lidová nebo umělá? Co ty pojmy znamenají?* Písnička, kterou si žáci poslechli, se nazývá **Nese Halya vodu** a je to lidová píseň (autor zde není znám, tato hudba se samovolně časem dotváří a mění).

Rozlišujeme **lidové písně** obřadní a písně kalendářní, spjaté s jednotlivými fázemi roku. K nim patří např. koledy (šchedrivky jako **Oj koljada-koljadnycja**), pro něž je charakteristická jednoduchost tóniky, provázená recitativní rytmičkou. Následují písně provázející jaro (hajivky, **vesňanky**) či písně svatojánské (**kupaľs'ki**).

S žáky si poslechneme úryvky hudebních ukázek. Ptáme se *Znáte nějaké jiné ukrajinské lidové písně?* Pokud už žáci vyplňovali úkoly k předmětům Prvouka a Anglický jazyk, budou znát lidovou písničku **Marusya**, věnovanou kalině – národnímu stromu Ukrajiny, a vánoční koledu **Ščedryk**. Původní lidová píseň, kterou zpracoval skladatel Mykola Leontovyč, je známá po celém světě v anglické verzi pod názvem Carol of the Bells. Lze ji slyšet např. ve filmech *Sám doma* nebo *Harry Potter*.

2) Zlatou dobou ukrajinského folkloru je 16.–18. století, kdy největší rozkvět zažily **kozácké písně**, např. **Harny kozak, harny** nebo **Hej, Sokoli**, ve kterých se zpívalo především o válce a vojácích. V současnosti existují v ukrajinském regionu Dněpropetrovsk jen tři sbory, které tyto písně znají a zpívají je.

3) Přestože převážná část ukrajinského folkloru je vokální, využívána byla bohatě i hudba instrumentální. K nejstarším **hudebním nástrojům** patří **gusli**, **bandura**, kvytsi (sviril'), okarína (zozulja) a už z úkolu z matematiky žákům známa trembita.

Gusli je nejstarší ukrajinský strunný hudební nástroj. Zařazuje se do skupiny drnkacích nástrojů, stavbou se podobá citeře.

Bandura je strunný drnkací hudební nástroj pocházející ze staré Ukrajiny. Připomíná vzdáleně kytaru, loutnu či balalajku. Drží se na koleně. Dodnes se na ni hraje v lidových souborech na Ukrajině. První zmínky o banduře jsou již z 6. století. Pro svou bohatou historii a dlouholetou tradici je bandura právem nazývána hlasem Ukrajiny.

Kvytsi (sviril') – ukrajinská vícehlavá flétna. Nástroj se skládá z několika trubek, z nichž každá při foukání na konci vydává jeden zvuk. Vyrábějí se ze stonků rákosí nebo kůry černého bezu.

Okarína je starobylý dechový hudební nástroj. Existují různé typy, ale typická okarína je uzavřený nástroj se čtyřmi až dvanácti otvory a náustkem. Běžně se vyrábí z hlíny nebo keramiky, ale dají se použít i jiné materiály jako plast, dřevo, kov nebo rohovina.

Trembita je nejdelší hudební nástroj na světě. Jedná se o dechový nástroj ze dřeva, který je používán převážně horskými lidmi žijícími v Karpatech. Délka tohoto dechového nástroje může dosahovat až čtyř metrů a dosah zvuku činí přes 50 km.

Tubus trembity je vyroben z dlouhého rovného kusu borovice nebo smrku (nejlépe takového, který byl zasažen bleskem). Zajímavé je, že nejdelší trembitu (8 m) vyrobil polský mistr Józef Chmiel žijící v České republice. Může se zdát, že je to téměř nemožné – udržet v rukou několikametrový nástroj a přitom na něj hrát. Ve skutečnosti třímetrová trembita neváží více než jeden a půl kilogramu.

Původně trembita nesloužila jen jako hudební nástroj, ale hlavně jako prostředek komunikace mezi pastevci ve vysokých karpatských horách. Dalo by se dokonce říct, že trembita byla prvním karpatským mobilním telefonem. Velmi často pastevci odcházeli se stádem do vysokohorských údolí na celé léto a právě prostřednictvím trembity udržovali kontakt s lidmi ze své vesnice. Různé zvuky trembity oznamovaly taky obyvatelům vzdálených sousedních vesnic smrt, svatbu nebo varovaly před nebezpečím (nejčastěji před příchodem vlků).

V současné době se často vyskytuje v ukrajinských lidových orchestrech. V roce 2004 zahrála trembita na celosvětové soutěži Eurovision Song Contest během představení písně Wild Dances tehdejší

ukrajinské vítězky Ruslany. Trembitu používá ve své hudbě také populární ukrajinská kapela ONU-KA. Videoukázka vystoupení [ZDE](#).

Rozdáme žákům **PL22** – spojovačky tradičních ukrajinských hudebních nástrojů. Žáci spojí čísla a dozví se, které hudební nástroje se tam skrývají. Obrázky žáci podepíší. Po vyplnění úkolu žákům pustíme ukázky znění jednotlivých nástrojů: [gusli](#), [bandura](#), [kuvytsi](#), [okarina](#), [trembita](#).

O hudebních nástrojích si dále povídáme a ptáme se *Jaký nástroj se vám nejvíce líbil a proč? Jaké jiné hudební nástroje znáte?*

4) Dále pustíme ukázkou [ukrajinské hymny](#) *Šče ne vmerla Ukrajiny i slava, i voľa* (Ukrajina ještě nezemřela) a krátce seznámíme žáky s její historií. Poté se jich zeptáme *Jak se vám ukrajinská hymna líbí a jak na vás působí? Jakou má tato skladba funkci, při jaké příležitosti se hraje?*

Autorem textu, napsaného v roce 1862, je Pavlo Čubynskyj, etnograf a básník z Kyjeva. Hudbu složil v roce 1863 řeckokatolický kněz Mychajlo Verbyckyj, skladatel a sbormistr. Píseň brzy dosáhla značné popularity na celé Ukrajině. Během ukrajinské revoluce v roce 1917 byla oficiálně přijata jako hymna. V období přičlenění Ukrajiny do SSSR byla zakázána a vrátila se až v roce 1992.

Originální text

Transkripce

Český překlad

Ще не вмерла України і слава,
і воля,

Ще нам, браття українці,
усміхнеться доля.

Згинуть наші воріженьки, як
роса на сонці.

Запануєм і ми, браття, у своїй
сторонці.

Душу й тіло ми положим за
нашу свободу,

І покажем, що ми, браття,
козацького роду.

Šče ne vmerla Ukrajiny i slava,
i voľa,

Šče nam, braťťja ukrajinci, us-
michneťsja doľa.

Zhynuť naši voričeňky, jak rosa
na sonci,

Zapanujem i my, braťťja, u svojij
storonci.

Dušu j tilo my položym za našu
svobodu

I pokažem, ščo my, braťťja,
kozačkoho rodu.

Ještě neumřela Ukrajiny ani slá-
va, ani svoboda,

Ještě se na nás, bratři Ukrajinci,
osud usměje.

Zhynou nepřátelé naši jako rosa
na slunci,

Začneme konečně vládnout
v naší zemi.

Duši, tělo, obětujeme za naši
svobodu,

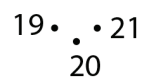
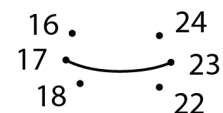
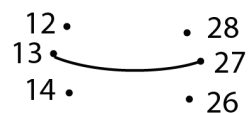
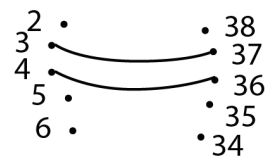
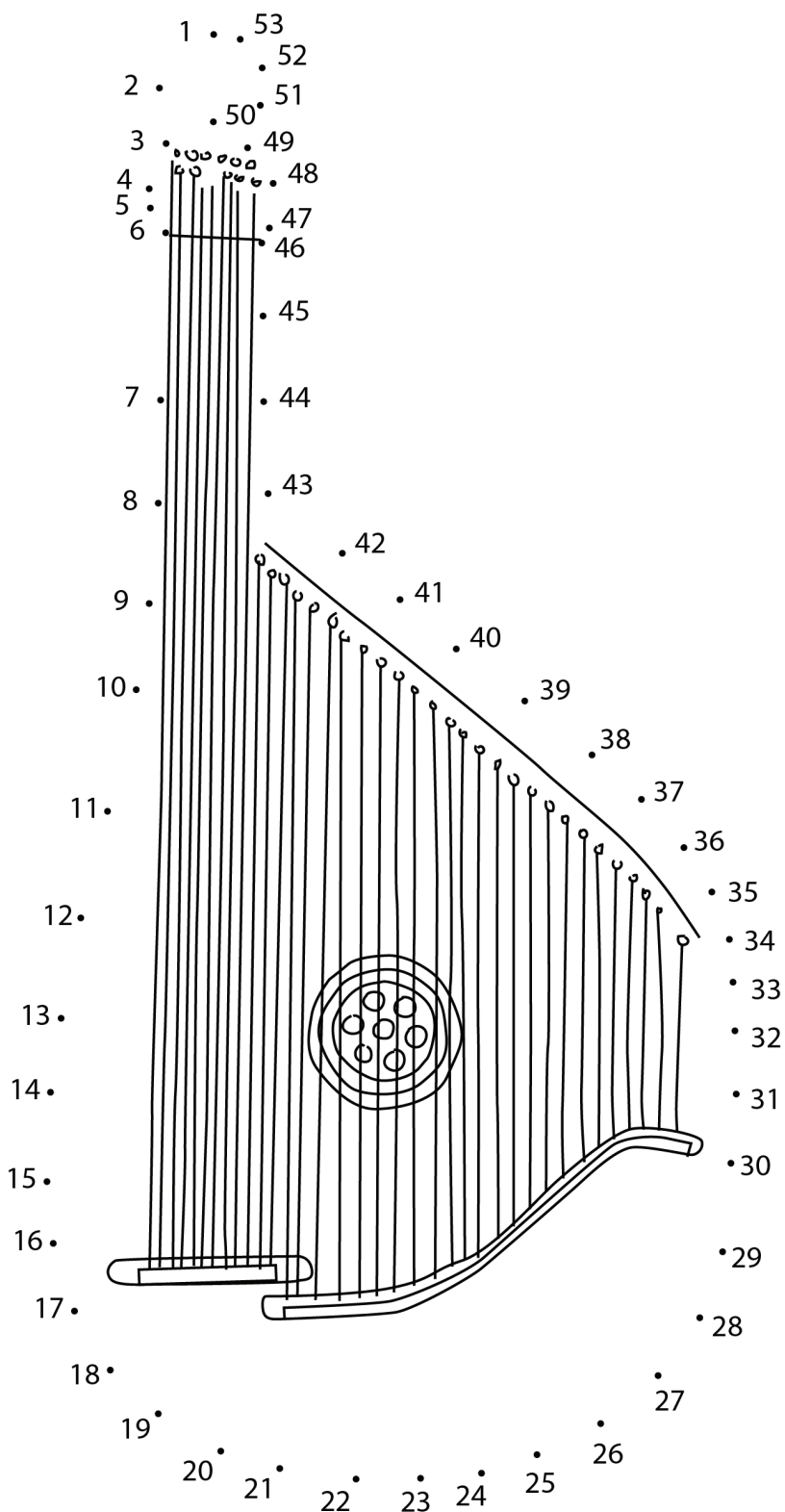
Ukážeme, že jsme, bratři,
z kozáckého rodu.

Spoj čísla a zjistíš, jak vypadají ukrajinské tradiční hudební nástroje.

METODICKÉ LISTY – TĚLOCVIK

Mezioborové vztahy:	Další cizí jazyk, Hudební výchova
Výukové metody a strategie:	skupinová aktivita, tanec
Časová dotace:	1 vyučovací hodina
Vzdělávací cíle:	seznámení se s ukrajinským tancem Hopak, rytmické cítění
Pomůcky:	interaktivní tabule

Postup:

Ukrajinské taneční umění reprezentuje především **lidový tanec Hopak**, jehož kořeny sahají do mužského bojového tance a bojové přípravy záporožských kozáků.

Kozák znamená svobodný voják. Kozácké hnutí bylo nejsilnější v 17. století za hejtmana Bohdana Chmelnyckého. Dodnes žijí na Ukrajině rody a rodiny se slavnou kozáckou minulostí a kozácká tradice je na Ukrajině stále živá. Kozák je pro Ukrajince symbolem udatnosti, boje za svobodu i svobody samotné.

Aby byl kozák dobrým vojákem, musí být ve vynikající fyzické kondici. Proto kozáci trénovali **bojové umění**, soutěžili mezi sebou, měřili síly, ukazovali svoje dovednosti. Hopak nemá pevnou strukturu kroků, často se při něm improvizuje. Velmi typické jsou pro něj vysoké skoky tanečníků s doširoka roztaženými nohama.

Na interaktivní tabuli pustíme ukázkou **tance** a ukrajinské **výukové video** o hopaku. Dále zkoušíme jednotlivé cviky: dřepy, otočky, skoky do výšky, skoky s roznožkou, kotouly. Během cvičení pustíme **hudbu**.

Inspirace pohybů a cviků **ZDE** a **ZDE**.

Pro **opakování informací o Ukrajině** je možné se podívat na film **7 zajímavých faktů o Ukrajině**, zejména na části 1. Administrativa (0:15) a 3. Tradice (3:57).

POUŽITÉ ZDROJE

[CIT. 2022-08-10] DOSTUPNÉ POD LICENCÍ PUBLIC DOMAIN
A CREATIVE COMMONS Z:

- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajina>
- <https://youtu.be/YWwRJ3ndIDI>
- <https://www.dny-slovanske-kultury.cz/ukrajinske-unesco/>
- <https://www.travelmag.cz/zajimavosti-na-ukrajine-pamatky-a-zajimava-mista-k-navstiveni/>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Karpatské_dřevěné_chrámy_v_Polsku_a_na_Ukrajíně
- <https://www.mundo.cz/ukrajina>
- <https://www.vspj.cz/soubory/download/id/2372>
- <https://www.youtube.com/watch?v=6bHYDOvel3s>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajín%C5%A1tina>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Sur%C5%BEyk>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Rus%C3%ADn%C5%A1tina>
- https://naurok-test.nyc3.cdn.digitaloceanspaces.com/430157/images/976233_1586811944.jpg
- <https://www.dusekarpat.cz/ukrajina/ukrajinstina/>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Jazykov%C3%A1_situace_na_Ukrajín%C4%9B
- https://puntomarinero.com/images/how-many-letters-are-in_1.jpg
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kyjev>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/V%C3%A1lka_na_v%C3%BDchodn%C3%AD_Ukrajín%C4%9B
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Don%C4%9Bck%C3%A1_lidov%C3%A1_republika
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Luhansk%C3%A1_lidov%C3%A1_republika
- <https://ct24.ceskatelivize.cz/svet/1540590-z-ukrajiny-uprchl-skoro-milion-lidi-vetsina-skoncila-v-rusku>
- https://cdn.xsd.cz/resize/bd49c292fa3d3610a53ae6d53ed0b2e4_resize=820,.jpg?hash=ef-d4a652504d6dc3018c63e40b427d6e
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Dn%C4%9Bpr>
- <https://www.cestujlevne.com/pruvodce/ukrajina/kyjev/stanice-metra-arsenalna>
- <https://www.reflex.cz/clanek/fotogalerie/78278/v-kyjeve-je-nejhlubsi-stanice-metra-na-svete-105-metru-pod-zemi-na-prazskem-namesti-miru-je-to-53-metru.html>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Trembita>
- <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%A2%D1%80%D0%B5%D0%B-%C%D0%B1%D0%B8%D1%82%D0%B0>
- <https://www.facebook.com/605550189538299/posts/2081634535263183/>
- https://www.youtube.com/watch?v=Cu_vleOPvwE
- https://www.youtube.com/watch?v=p6J4tyAB_5o
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Antonov_An-225
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Don%C4%9Bck>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Od%C4%9Bsa>

- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Lvov>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Krivoj_Rog
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C4%8Cernihiv>
- <https://fotobanka.promitani.cz/ukrajina/3255-fontana-pamatnik-zakladatelum-kyjeva>
- <https://www.cestujlevne.com/pruvodce/ukrajina/kyjev/majdan-nezaleznosti-trida-chrescatyk>
- <https://www.turistika.cz/mista/kyjev-ulice-chrescatyk/detail>
- [https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1m%C4%9Bst%C3%AD_Nez%C3%A1vislosti_\(Kyjev\)](https://cs.wikipedia.org/wiki/N%C3%A1m%C4%9Bst%C3%AD_Nez%C3%A1vislosti_(Kyjev))
- https://www.waldorfpardubice.cz/wp-content/uploads/2014/09/produkt_odzrnakechlebu.pdf
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Kalina_obecn%C3%A1
- https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D0%B0%D0%BB%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%B7%D0%B2%D0%B8%D1%87%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B0
- <https://www.youtube.com/watch?v=rgMkOGqaceM>
- <https://www.youtube.com/watch?v=fq4xgu8A56w>
- <https://edu.ceskatelevize.cz/video/4706-frnk-z-hnizda-hledani-mist-k-hnizdeni?vsrc=pred-met&vsruid=prvouka>
- <http://www.birdwatcher.cz/ptactvo-ve-svete-ornitologicko-cestovatelsky-rozcestnik/ukrajina/>
- <https://www.treking.cz/priroda/cap-cerny.htm>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Husice_rezav%C3%A1
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Je%C5%99%C3%A1b_panensk%C3%BD
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Orel_kr%C3%A1lovsk%C3%BD
- <https://www.stoplusjednicka.cz/majestatni-letec-pelikan-bily-symbol-dunajske-delta>
- <https://www.youtube.com/watch?v=vvYunfjhtlE>
- <https://www.dny-slovanske-kultury.cz/ukrajinske-dedictvi/>
- <https://cs.m.wikipedia.org/wiki/Vyšyvanka>
- https://cs.wikipedia.org/wiki/Ukrajinsk%C3%BD_vinok
- <https://www.myaukrajina.cz/node/1082>
- <https://www.samotuzhky.com.ua/44216>
- <http://www.czechkid.cz/si1410.html>
- <https://cz.pinterest.com/pin/1196337380451032/>
- <https://foodblog.migrace.com/cs/recepty/00061/kutja>
- <https://foodblog.migrace.com/cs/recepty/00071/uzvar>
- <http://quiltingdigest.com/no-sew-fabric-wreath-is-charming-for-any-season/>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0%C4%8Dedryk>
- <https://www.alik.cz/s/uspechane-vanocce>
- <https://czechia.mfa.gov.ua/cs/news/prazsky-triumf-scedryka>
- <https://www.youtube.com/watch?v=caIMVBzLOWg>
- https://www.youtube.com/watch?v=t0kzIVPZ_pg&feature=youtu.be
- https://www.youtube.com/watch?v=P_O5tl3_eOQ&feature=youtu.be
- <https://www.youtube.com/watch?v=-GeFwJF7HeI&feature=youtu.be>
- <https://www.youtube.com/watch?v=keYwq-2cxyo>
- <https://digilib.phil.muni.cz/bitstream/handle/11222.digilib/131875/>

Books 2010 2019 090-2014-1 7.pdf?sequence=1

- <https://www.youtube.com/watch?v=vPVcOqlZfs>
- <https://youtu.be/cVwqm-UpjaM>
- <https://youtu.be/shRaMExlWqs>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Gusli>
- <https://www.youtube.com/watch?v=btwpeKUCNA8>
- <https://www.youtube.com/watch?v=PtmnP2z61mQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=dCmAtDy3Tz4>
- <https://www.youtube.com/watch?v=pl1mMpJYhk0>
- https://www.youtube.com/watch?v=Nb_sUNZcamY
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Okar%C3%ADna>
- <https://en.wikipedia.org/wiki/Kuvytsi>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bandura>
- <https://www.youtube.com/watch?v=Q3VYB0ahwNA>
- <https://www.hudebni-scena.cz/clanek/stredoveke-nastroje-bandura-hlas-stare-ukrajiny-677>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bandura>
- <https://www.ukrajinci.cz/o-nas/-9/>
- <https://cs.wikipedia.org/wiki/Hopak>
- <https://www.youtube.com/watch?v=TM5QYZ3OfQw>
- <https://www.youtube.com/watch?v=kxTAgH6WlbQ>
- <https://www.youtube.com/watch?v=HlcVWpAWa84>
- https://www.youtube.com/watch?v=Cu_vleOPvwE&t=119s

OBRÁZKY:

- <https://www.stoplusjednicka.cz/nejvetsi-letadla-souboj-vzdušných-obru>
- <https://www.welcometoukraine.info/ukrainian-records-trembita/>
- <https://www.cestujlevne.com/pruvodce/ukrajina/kyjev/stanice-metra-arsenalna>
- <https://kor.ill.in.ua/m/1200x0/2182458.jpg>
- https://skyandmethod.com/wp-content/uploads/2014/09/IMG_9949_sandm_majdan_SM.jpg
- <https://fotobanka.promitani.cz/ukrajina/3255-fontana-pamatnik-zakladatelum-kyjeva>
- <http://mtdata.ru/u16/photoBAFC/20139840215-0/original.jpg#20139840215>
- <http://mtdata.ru/u21/photo9EFB/20916767366-0/original.jpg#20916767366>
- <http://mtdata.ru/u4/photo5593/20585985913-0/original.jpg#20585985913>
- <http://mtdata.ru/u4/photo8CAD/20809058762-0/original.jpg#20809058762>
- <http://mtdata.ru/u4/photo5266/20032131611-0/original.jpg#20032131611>
- <http://mtdata.ru/u16/photo016E/20362913064-0/original.jpg#20362913064>
- <http://mtdata.ru/u21/photo8457/20478277309-0/original.jpg#20478277309>
- <http://mtdata.ru/u4/photoFCDC/20255204460-0/original.jpg#20255204460>
- <http://mtdata.ru/u21/photoB299/20701350158-0/original.jpg#20701350158>

- https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/7/7d/Illustration_Viburnum_opulus0.jpg/320px-Illustration_Viburnum_opulus0.jpg
- [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/66/Viburnum_opulus - kalyna ukraine.jpg/800px-Viburnum opulus - kalyna ukraine.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/6/66/Viburnum_opulus_-_kalyna_ukraine.jpg/800px-Viburnum_opulus_-_kalyna_ukraine.jpg)
- [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d0/Felis silvestris silvestris Luc Viatour.jpg/258px-Felis silvestris silvestris Luc Viatour.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/thumb/d/d0/Felis_silvestris_silvestris_Luc_Viatour.jpg/258px-Felis_silvestris_silvestris_Luc_Viatour.jpg)
- [https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Canis aureus naria - Yala December 2010 %281%29.jpg](https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/4/4c/Canis_aureus_naria_-_Yala_December_2010_%281%29.jpg)
- https://www.stoplusjednicka.cz/sites/default/files/styles/full/public/obrazky/pelikan_0959.jpg?i-tok=xzXAvT82
- https://www.google.com/search?q=%D0%92%D0%B8%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%B0%C-C%81%D0%BD%D0%BA%D0%B0&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=2ahUKEwis_tbp-mffxAhXCDOWKHZaxBGcQ_AUoAXoECAIQAw&biw=1273&bih=607
- <https://media.istockphoto.com/vectors/simple-cross-stitch-vector-id613780594>
- <https://ethnoboho.ru/wp-content/uploads/2016/04/%D0%92%D1%8B%D1%88%D0%B8%D0%B2%D0%BA%D0%B0-%D0%B2-%D1%80%D0%B0%D0%B7%D0%BD%D1%8B%D1%85-%D1%80%D0%B5%D0%B3%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%85.jpg>
- <https://i.pinimg.com/originals/40/6f/cc/406fcc82095602c000cb99fe994fd68a.jpg>
- <https://i.pinimg.com/564x/96/60/10/96601041aa8d1ee14d03bd019b99e7a0.jpg>
- https://ic.pics.livejournal.com/ladna_kobieta/20702521/120066/120066_original.jpg
- <https://i.pinimg.com/564x/f3/88/31/f38831f490d319d444be877cbffdfcd3.jpg>
- <https://i.pinimg.com/564x/a1/8a/e0/a18ae03cb3caa31ae6b37a158d4c2942.jpg>
- <https://i.pinimg.com/564x/80/11/16/8011161b06e048a97e54fa3bb9fc8214.jpg>
- <https://pmg.ua/uploads/longrid/2019-01/TWFydGluaW91a19QYXNrYS5KUeC=230.JPG>
- https://vv-hotel.com/photos/11-calendar/vesna-velykden/pysanky_2_900.jpg
- <https://cs.lehighvalleylittleones.com/1550-interesting-traditions-and-signs-on-the-holiday-of-iv.html>
- <https://www.navkoloua.com/Media/navkolo/Турьы%20по%20Украине/Однoднeвныe%20турьы/Нeтипoвий%20Пeрeяслaв/105..jpg>
- https://www.receptyprimanapadu.cz/wp-content/uploads/2020/03/shutterstock_264331070.jpg
- <https://i.pinimg.com/564x/22/2d/cb/222dcb88b30ed65057fa2bc5aecd58a9.jpg>
- <https://i.pinimg.com/564x/ca/21/d6/ca21d63331414312f75882185069d152.jpg>
- <https://media.igourmet.cz/yummy/1b/f4/1bf4d320e745fd8dfbf0782a8451c842.jpg>
- <https://i2.wp.com/ceskozdruze.cz/wp-content/uploads/2018/03/ukrajinske%CC%81-knedli%C-C%81ky-1.jpeg?resize=740%2C405&ssl=1>
- https://klopotenko.com/wp-content/uploads/2020/01/Kytia-s-pshenicei_siteWeb.jpg?g?v=1578060552
- <https://recept-duhovka.ru/wp-content/uploads/2020/10/uzvar-iz-suhofruktov.jpg>
- <https://previews.123rf.com/images/palinchak/palinchak1607/palinchak160700143/59299107-ki-ev-ukraine-jul-07-kupala-night-also-known-as-ivan-kupala-day-is-celebrated-in-ukraine-belarus-pola.jpg>

- <https://static.themoscowtimes.com/image/1360/5e/hh-2.jpg>
- https://api.culture.pl/sites/default/files/styles/1024_512/public/images/imported/HISTORIA/obrzed/kupaly_forum.jpg?itok=WxL6Kyzf
- <https://xn--80aiy.xn--80aaac0ct.xn--p1ai/assets/images/news/2020/twand1cdv0s.jpg>
- <https://i.pinimg.com/564x/f6/da/2f/f6da2f5bb1e67a6c1095839b29ea0f7e.jpg>

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
OP Praha – pól růstu ČR

